

ВІСНИК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

~~ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ~~
ЗБІРНИК

№ 1

2012

На сторінках Вісника навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Одеській області друкуються нормативні, розпорядчі та інструктивні матеріали; статті, присвячені актуальним питанням системи професійно-технічної освіти Одеської області; педагогічний досвід працівників професійно-технічних навчальних закладів Одеської області.

За достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Інформаційно-методичний збірник призначений для керівників, методистів, педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів.

Вісник навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Одеській області розглянуто і схвалено на засіданні навчально-методичної ради НМЦ ПТО в Одеській області.

Відповідальні за випуск:

Богданович Г.О., зав. кабінетом методики менеджменту в ПТО.

Наші реквізити:

**Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
в Одеській області**

65045, м. Одеса, вул. Новосельського, 86

**Тел/факс 715-04-88,
Тел: 715-04-75; 726-52-34**

**www.nmc.od.ua
e-mail: nmcpto@ukr.net**

РОЗДІЛ I

З досвіду роботи

1.1 Маркіна Е.Л. – По сторінках січневих педагогічних читань.....	4
--	----------

РОЗДІЛ II

Методичні розробки та рекомендації

2.1 Устименко А.Г. (ОНЗ № 14) – Методична розробка уроку виробничого навчання на тему: "Підготовка до роботи джерел живлення зварювальної дуги, апаратури для газового зварювання та різання металу".....	9
2.2 Кравченко С.П. , Іванова В.В. (ДПТНЗ "ІШТУ) - Методична розробка з предметів "Правознавство" та "Українська мова" на тему: "Протидія торгівлі людьми" (бінарний урок-тренінг).....	27
2.3 Вдовиченко О.Г. (ДНЗ "ОПСЛСП ПНПУ") – Сценарій виховного заходу на тему: "Ми знаємо біль Афганістану").....	47

Маркіна Ельвіра Леонідівна,
кандидат хімічних наук,
завідуюча кабінетом
загальноосвітньої підготовки
НМЦ ПТО в Одеській області

По сторінках січневих педагогічних читань

Кожного року в січні місяці традиційно в державних навчальних закладах професійно-технічної освіти проводяться педагогічні читання. Тематика їх різноманітна і пов'язана з питаннями, що найбільше турбують педагогічних працівників навчального закладу.

У 2011 році кабінет загальноосвітньої підготовки навчально-методичного центру в Одеській області запропонував педагогічним колективам ПТНЗ розглянути та обговорити на січневих педагогічних читаннях тему - "Педагогічний такт як стратегія поведінки викладача на різних етапах організації бесіди з учнями", для розкриття якої були запропоновані такі питання:

1. Визначення педагогічного такту.
2. Людина як суб'єкт виховання.
3. Формування в людині психологічного такту і його зв'язок із тактом педагогічним.
4. Вплив на психологію учня принципів педагогічного такту.
5. Педагогічний талант – вміння підходу до дітей, уміння встановлювати з ними контакт.
6. Спостережливість і уважність, витримка і самовладання, справедливість і тактовність, привітливості і довіра - умови, що сприяють розвитку педагогічного такту викладача і майстра виробничого навчання.
7. Добрий настрій – важливий чинник у навчанні й роботі.
8. Об'єктивні і суб'єктивні умови впливу на формування у викладача педагогічного такту.
9. Психологічні основи педагогічного такту: ефективний діалог з учнями; вивчення їхніх характерів; ставлення їх до різних проблем, подій.
10. Володіння педагогічним тактом – уміння викладача передбачати різні ситуації.
11. Педагогічна ситуація – уміння швидко орієнтуватися, адекватно оцінювати складні обставини й обирати правильне рішення .

В якості рекомендованої літератури методичний центр пропонував як класичні твори, так і твори сучасних науковців (список рекомендованої літератури наводиться в кінці статті). Користуючись нагодою, висловлюю щире подяку співробітникам методичного центру авторів підручника "Педагогічна майстерність" академіку АПН України Івану Андрійовичу Зязюну за можливість черпати з книжки джерела педагогічної майстерності викладача. Підручник є настільною книгою у нашій роботі і не сумніваюсь, що таким він є і для викладачів професійно-технічної освіти.

Майже всі ПТНЗ області вибрали тему, яку запропонував методичний центр. За відгуками деяких керівників навчальних закладів педагогічні читання сприяли творчому педагогічному пошуку, відіграли позитивну роль в провадженні досягнень психологічно-

педагогічної науки в їх колективах. Звіти, що були надіслані до методичного центру, були проаналізовані і результатом цього аналізу хочеться поділитися з колегами.

Більшість доповідей визвали добрі враження. Відчувалось, що викладачі та вихователі навчальних закладів працювали з відповідною літературою, яку радили ми, а також користувались інформацією з Інтернету для своїх виступів, ділилися своїм досвідом та думками. На педагогічних читаннях учасники засідань давали визначення педагогічного такту, як найхарактернішою професійною особливістю викладача. Чому саме це питання хвилювало колег? Відповідь очевидна. Всі виховані люди усвідомлюють, що "такт" є необхідною умовою успішного спілкування між ними. Тактовна людина буде вести себе в колективі так, щоб ні своїм зовнішнім виглядом, ні необережним словом не зіпсувати настрій іншим і визвати у них до себе негативне відношення. Роздуми викладачів, які вони висловлюють в своїх доповідях, – це повага до учнів, бережливе ставлення до їх особистості. У досвідчених викладачів довір'я до учнів є одним з самих важливих способів залучення їх до праці. Тактовний педагог утримується навіть від натяків, що він не вірить в здібності когонебудь з учнів. Робота без віри в її успіх стає важким тягарем для її виконавця. Повноцінною і ефективною вона бути не може. На думку більшості викладачів та вихователів, в учнів треба виховувати віру в свої сили і можливості. Віра в успіх – це вже половина виконаної роботи, так вважають наші колеги з різних навчальних закладів.

Педагогічний такт - це спеціальні педагогічні вміння, за допомогою яких викладач в кожному конкретному випадку застосовує до учнів найбільш ефективні засоби виховання.

Педагогічний такт, звичайно, пов'язаний і з іншими якостями викладача, але має і свою специфіку: він правильно визначається як **почуття**. А від себе додала б ще таке слово як **відчуття**.

К.Д.Ушинський вважав педагогічний такт психологічним. Так, всі згодні, що педагогічний такт, як форма взаємовідносин з учнями, визначається багатьма сторонами особистості викладача, його ідейними переконаннями, культурою поведінки, загальною і спеціальною освітою, запасом відповідних умінь і навичок. В літературі панує думка, що оволодіти педагогічним тактом, не маючи педагогічної майстерності, неможливо. Я з цим не згодна. В першу чергу таким показником є **гнучкість** розуму педагога. У розумного і вдумливого викладача педагогічний такт проявляється з першого року та з перших днів роботи з учнями. Він може вдосконалюватися протягом всього життя, він є наслідком його педагогічної творчості. Педагогічний такт не буває стереотипним. Педагогічний такт найбільше необхідний в конфліктних ситуаціях і основною задачею його – це не допустити розвитку такої ситуації.

Педагогічний такт - це спеціальні педагогічні вміння, за допомогою яких викладач в кожному конкретному випадку застосовує до учнів найбільш ефективні засоби виховання.

Я не буду зупинятись на загальновідомих визначеннях педагогічного такту, які глибоко розкриваються в науковій літературі, а наведу декілька прикладів, наведених у доповідях, надісланих до методичного центру.

Викладач хімії ***Одеського вищого професійного училища торгівлі та технологій харчування Даршина Наталія Іванівна***, у своїй доповіді зупинилась на питанні доброго настрою учнів та викладача як одного із значних чинників у їх навчанні й роботі. На її думку організаційний етап уроку дуже важливий, тому що на цьому етапі уроку завжди повинно бути привітання, налаштування учнів на робочий лад, створення в учнів позитивно-емоційного настрою. Заходячи до класу, Наталія Іванівна з посмішкою на вустах вітає тих, хто прийшов на урок, хто хоче дізнатися про щось нове, хоче працювати, спілкуватися. Викладач відчуває, що в учнів піднімається настрій, вони зосереджуються на її словах і цим самим привертає їх увагу до себе. Вона не припиняє вчити учнів і толерантному відношенню. З цією метою в організаційному етапі викладач звертається до кількох учнів з компліментами, радить учням у парах посміхнутися й сказати одне одному хороші слова. В

організаційний етап крім привітання, вважає колега, потрібно включати діагностику емоційного стану учнів. У разі, коли їх більшість має погане емоційне самопочуття, слід поговорити з ними та змінити пригнічений настрій і налаштувати учнів на роботу. При

Потрібно використовувати всі способи спілкування з учнями, щоб у групі склалася така атмосфера, яка сприяла б співробітництву, розумінню й доброзичливості і викликала бажання учнів отримувати знання.

підбитті підсумків уроку вона рекомендує проводити відповідні тести, зміст яких включав би питання пізнання чогось нового на уроці, у пригоді отриманих знань для життя, що найбільше запам'яталось під час уроку та інші.

Вплив об'єктивних і суб'єктивних умов на формування у викладача педагогічного такту розглядався у доповіді викладача **Іллічівського професійного судноремонтного ліцею Янковської Г.Д.** Епіграфом її доповіді стали слова Сухомлинського В.О. – "Без сердечної чуйності до особистого життя, без тонкого, тактовного і вдумливого проникнення в духовний світ учня немає справжнього виховання" та К.Д. Ушинського – "Педагогічний такт – це особливе застосування такту психологічного, його спеціальний розвиток у галузі педагогічних понять". Проводячи аналіз наукової літератури по цій темі вона підкреслює, що єдиного визначення педагогічного такту немає. На думку одних вчених – це природна здатність вчителя впливати на учнів, інших науковців – це складова загальної культури поведінки вчителя, відмінне знання свого предмету і методики його викладання, дотримання розумної міри в усій навчально-виховній роботі з учнями, наслідок творчості вчителя, показник гнучкості його розуму. Найбільше подобається доповідачу таке визначення педагогічного такту як *педагогічно грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, уміння знайти педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу, відчуття міри, швидкість реакції, здатність оцінювати ситуацію і знаходити оптимальне рішення, уміння керувати своїми почуттями, не втрачати самовладання, емоційну рівноваженість у поєднанні з високою принциповістю та вимогливістю, з чуйним людським ставленням до учня*. Викладач вважає однією з найважливішою професійною рисою педагога це його спостережливість, яка допомагає йому зазирнути у внутрішній світ учнів, зрозуміти їхній душевний стан, поставити перед ними окремі запитання, а відповіді, отримані на них, використовувати при плануванні проведення спеціальних бесід з вихованцями. З власного досвіду вона відмічає, що певна кількість учнів не мають уяви про "такт" і зовсім не уявляють взагалі, що це таке. Вони можуть перебивати викладача під час розмови, не давати йому закінчити свою річ. Але це відбувається не тому, що вони погані учні, а тому, що вони не знають, що така поведінка оцінюється як некультурна, безтактовна і груба. Тому викладачу доводиться переконувати своїх вихованців зрозуміти свою неправильну поведінку і змінити її на культурну і тактовну і це йому вдається. Аналізуючи свій педагогічний досвід роботи, Янковська Г.Д. з певністю відмічає, що без педагогічного такту не може бути вчителя, як майстра своєї роботи.

Добре враження викликає доповідь "Педагогічний талант – вміння підходу до дітей, уміння встановлювати з ними контакт" викладача **Ананьївського професійного аграрного ліцею Максимової Тетяни Василівни**. Все своє життя вона мріяла стати вчителем. Ця професія здавалася їй найцікавішою, захопливою, необхідною людям. Мрія її здійснилася і вона стала Учителем і цим пишається до сих пір. "Час не стоїть на місці", ділиться своїми думками Тетяна Василівна, "...колись ХХІ століття сприймалося, як час грандіозних змін. І ось воно – ХХІ століття, і ми вже не мріємо, а живемо за часів стрімких нововведень, приголомшених змін, глобальної перебудови всього світу й технічного перевороту. Сучасна школа дуже швидко реформується, як і людина, прагне досконалості". Викладач вважає, що вчитель – це публічна особистість, до нього постійно звернена увага багатьох людей: учнів,

Відмінними рисами справжнього педагога мають стати постійний саморозвиток і розширення власного кругозору.

батьків, колег. Сучасному педагогові необхідно створення власного іміджу. Життя безперервно змінюється, у дітей тепер нові інтереси, захоплення, ідеали. Щоб завоювати довіру учнів, не обов'язково поділяти їхні погляди, але знати про них необхідно. Гарний вчитель має виявляти надзвичайну делікатність у ставленні до учнів, бути уважним до їхніх уподобань. Вивчення учнів, вважає викладач, - процес безперервний. Щоб навчальна група була керованою, необхідно, щоб тема уроку була цікава й доступна. Нетрадиційний початок уроку налаштовує учнів на активну роботу. Велику роль відіграє авторитет викладача. Він повинен добре володіти фактичним матеріалом, ідеально бути готовим до уроку. Зовнішність учителя – це завжди важливо і актуально, це сходінка до успіху у справі виховання учнівської молоді. Культура мовлення педагога, його рухи, одяг – все це складники зовнішності, що загалом становлять системотворчу цілісність. Успіх педагогічної діяльності викладача більшою мірою залежить від його характеру та емоційно-вольових якостей. "Ніколи не починати урок, якщо група до нього не готова" - цього вислову зі збірника "Золотих правил для вчителя" вважає Тетяна Василівна, потрібно дотримуватися завжди і в усіх ситуаціях, продумувати всі етапи уроку. Учні треба "закохати в себе", а для цього потрібний професіоналізм викладача, артистизм, його спостережливість за учнями і особливо за "гальоркою", не скупитися на похвали за проявлену будь-яку активність учнів. Керована та група, у якій викладача поважають. Це стосується й проведення уроку викладачем, і стосунків "Викладач – Учень", і манери поведінки й розмови викладача.

У своїй роботі Максимова Т.В. додержується наступних правил:

- *зайти на урок з посмішкою, починати кожен урок по-новому, зацікавити своїм предметом, впроваджувати педагогіку співробітництва;*
- *ніколи не переходити на особистості, образа учня не припустима;*
- *бути стриманим і лояльним, шанобливо ставитися до дітей;*
- *формулою відношення до учнів повинна бути: "Як можна більше вимогливості і як можна більше поваги".*

Класний керівник **Лиманського професійного аграрного ліцею** Одеської області (на жаль доповідь була без прізвища) вважає, що всі спогади про навчальний заклад так чи інакше у дітей пов'язані з іменем майстра та класного керівника. Це люди, які поєднують в особі якості педагога, вихователя, психотерапевта, бо саме до них звертаються учні зі своїми радощами та смутами, саме їм доводиться розв'язувати різні конфлікти між учнями. Класний керівник разом з майстром та викладачами повинні викликати в учнів потребу організовувати себе для досягнення суспільно й особистісно-значущих цілей. Потрібно ставити посильні для дитини завдання та хвалити за їх успішне виконання. Головне – не залишити дитину байдужою, а розбудити її думки і почуття, бажання висловитись, поділитись своїми досягненнями. Успішність організації виховного процесу з учнями групи залежить найперше з добре продуманого планування виховної роботи. Проте, зауважує викладач, планування виховної роботи це не тільки складання сітки виховних заходів. Це набагато ширша, об'ємна робота із всеосяжного вивчення вихованців, їх інтересів, поглядів, стосунків у сім'ях і серед однолітків. Діяльність класного керівника та майстра є важливою ланкою у виховній роботі навчального закладу. Вона зумовлена сучасним завданням – максимальний розвиток кожної дитини, збереження її неповторності, розкриття її талантів і створення умов для духовної, розумової, фізичної досконалості. Класний керівник часто відвідує учнів за місцем їх проживання в гуртожитку або за місцем проживання його батьків з метою вивчення їх побуту та виховання. Були випадки, пригадує викладач, коли він виходив з пропозиціями на педагогічних зборах про притягнення до відповідальності батьків, які вели аморальний спосіб життя, грубо поводитись зі своїми дітьми, завдаючи їм моральної та фізичної шкоди. "Я прихильник того, говорить він, що дітей треба виховувати своєю любов'ю, вірити їм, допомагати стати добрими та великодушними, у жодному разі не

зневажати, не пригнічувати, а навпаки, підносити власну гідність кожного. Не треба боятись бути добрим, ніжним, ласкавим. Часто, не бажаючи поступитись, ми протиставляємо свою волю волі учня й тим самим втрачаємо духовний зв'язок з ним". Викладач декілька років підряд працює з навчальною групою пекарів, якою керує молодий майстер. Разом з ним вони люблять дітей такими, якими вони є, бережно ставляться до кожного з них. Під час спілкування з учнями дають їм зрозуміти, що любов, доброта, великодушність сильніше від усього недоброго, злого. Як результат спільної роботи класного керівника та майстра стало проведення в ліцеї відкритого заходу "Хліб – усьому голова". Тільки спільна праця керівників групи та викладачів, відмічає доповідач, може підготувати учнів конкурентоспроможними, висококваліфікованими робітниками. Для того, щоб в учнів були міцні й глибокі знання, не можна обмежуватися тільки програмним матеріалом з підручника, подавати навчальний матеріал, не пов'язуючи його з життям та іншими предметами. Коли одне й те саме явище пояснюється учням з точки зору різних наук, то в їх уяві формується цілісне сприйняття навколишнього середовища. У народі кажуть: "Щаслива людина, яка має ясний і гострий розум, двічі талановита та, яка має ще й добру душу". Виростити саме таку людину, підкреслює вихователь, – першочергове завдання класного керівника, майстра та вчителів різних предметів. І як з цим не погодитись!

Рекомендована література:

1. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376.
 2. Ушинський К.Д. (Твори: В 6 т.- К.: Рад. шк., 1952. – Т. 4. – С. 43 – 45, 47.).
 3. Макаренко А.С. (Твори: В 7 т.- К.: Рад. шк., 1954. – Т. 5. – С. 169 – 172.).
 4. Сухомлинський В.О. (Вибрані твори: В 5 т.- К.: Рад. шк., 1977. – Т. 5. – С. 321-322, 327-328.).
 5. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя.- К.: Рад. шк., 1981.- 18,19, 22, 23.
 6. Донцов А.В. Психолого – педагогічні особливості формування педагогічного такту // Педагогічна культура / За ред. Л.С. Нечепоренко. – Х., 1993.- С. 82 – 87.
 7. Педагогічна майстерність. Хрестоматія. Навч. посіб.: За ред. І.А. Зязюна – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – С.211 – 233.
 8. Краснова Н. П. Педагогічний такт у соціально-педагогічній діяльності // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2010. - № 9. С. 228-240.
- Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2010_9/28.pdf;
9. Берегуля А. Майстерність як прояв творчої активності педагога // Вісник Черкаського університету. 2008. - № 136. С. 48-51.
- Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N136/N136p048-051.pdf;
10. Барановська Л., Тимчук І. Психолого-педагогічна характеристика викладача, здатного до гуманізації навчання студентів // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія Педагогіка і психологія. 2007. – Вип. 18.
- Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N136/N136p048-051.pdf;
11. Кольцова О.С. Вимоги до моральних якостей вчителів в оцінці відомих педагогів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2008. - № 12. С. 62-64.
- Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/ppmb/texts/2008-12/08kosawe.pdf;
12. Зозуляк В.Л. Особливості творчої особистості педагога // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2007. - № 19. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nzvdpu/pp/2007_19/text%202/osoblivosti%20formyvannya.pdf;
 13. Кончиц І.П. Аналіз якостей учителя у психолого-педагогічній літературі // Педагогічний альманах. 2008. Вип 3. С. 114-124.
- Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2008-1/019.pdf).

Устименко Алла Григорівна –
майстер виробничого
навчання Одеського навчального
центру №14

Методична розробка уроку виробничого навчання

на тему:

Підготовка до роботи джерел живлення зварювальної дуги, апаратури для газового зварювання та різання металу

Професія: Електрогазозварник

План уроку виробничого навчання:

Тема програми: "Підготовка до роботи джерел живлення зварювальної дуги", "Підготовка до роботи апаратури для газового зварювання та різання металу".

Мета уроку:

- **навчальна:** закріплення знань та формування вмінь, навичок при використанні зварювального обладнання.
- **розвиваюча:** розвивати вміння та навички, самовдосконалення в обраній професії.
- **виховна:** виховувати повагу до праці, вибраної професії, дисципліну, відповідальність та ініціативу.

Тип уроку: Урок формування складних умінь.

Вид уроку: Вправи.

Матеріально-технічне забезпечення:

- зварювальний апарат переносний АСП – РУСИЧ – М - 250 / 220 – У2,
- пристрої: робоче місце зварника,
- аргонодуговий пальник типу ГДС-(80-160),
- балон з аргоном,
- знижуючий аргоновий редуктор,
- інструменти: молотки, щітки, металеві держакі,
- матеріали: пластини з легованих сталей розміром 210x160 (10)мм, електроди діаметром 3 мм УОНИ 13/45 А; пластини нержавіючої сталі розміром 210x120 (10 мм); електроди WC-20 діаметром 3-4мм.

Міжпредметні зв'язки: Обладнання та технологія зварювальних робіт, охорона праці, електротехніка з основами промислової електроніки, читання креслень.

Дидактичне оснащення: керівництво по експлуатації до АСП – Русич М -250, інструкційно-технологічні карти.

ХІД УРОКУ:**I. Організаційна частина (5 хв):**

- перевірка наявності слухачів;
- перевірка готовності слухачів до уроку;
- інструктаж з охорони праці (Додаток А).

II. Вступний інструктаж (40 хв):

Повідомлення теми, навчальної мети уроку.

Пояснення значення теми для оволодіння професією “Електрогазозварник”.

Актуалізація опорних знань.

Перевірка теоретичних знань проводиться шляхом опитування:

- а/ Правила підготовки металу до зварювання.
- б/ На що треба звернути увагу перед включенням джерел живлення?
- в/ Які зварювальні кабелі використовуються для обладнання зварювальних постів?
- г/ Для чого призначенні зварювальні щитки і маски?
- д/ Якими інструментами користуються зварник при виконанні зварювальних робіт?
- е/ Які основні вимоги до одягу зварника?

Після відповідей слухачів майстер виробничого навчання аналізує і доповнює відповіді слухачів (теоретичні відомості до уроку додаються у Додатку Б), підводить підсумки.

Викладання нового матеріалу:

Ознайомлення з керівництвом по експлуатації зварювального обладнання АСП – Русич М- 250 (Рис.1)

Рис.1 Призначення і технічні можливості зварювального апарату Русич ЛЮКС - М 215.

Зварювання всіх чорних металів, високолегованих сталей, чавуну, алюмінію і його сплавів і т.д. Найкомпактніше джерело аргонодугового зварювання.

Електронноплавне регулювання зварювального струму від 20 до 215А. Оснащений термозахистом. Трансформатор забезпечує зварювання сталей від 0,8 до 10 мм і різання до 3 мм. Має новий діелектричний ударостійкий корпус. Вбудований осцилятор - легке запалювання дуги, горить стабільно, м'яко. Тривалість зварювання на побутовому рівні не обмежена. Переконалива робота при падінні напруги до 180 V. Немає необхідності зачищати зварювальні поверхні від фарби, іржі (рекомендовано проводити зачистку зварюваних поверхонь).

Таблиця 1

Технічні дані:

Параметри	Модель АСП Русич Люкс-215/220/У2
1. Номінальна напруга живлення, V	220
2. Діапазон мережі	180-220
3. Номінальна частота мережі, Гц	50
4. Напруга холостого ходу, В	32
5. Напруга на дузі в режимі зварювання, В	20-23
6. Еквівалентний зварювальний струм, А	215
7. Рід зварювального струму, А	Змінний Сталий AC/DC
8. Межі регулювання зварювального струму, А	20-215
9. Діаметр електрода, мм	1,6-4
10. Вихідна потужність в режимі зварювання, кВт	5,2
11. Захист	Термо і електрозахист
12. Охолодження	Примусове (вентилятор)
13. Тривалість навантаження при циклі зварювання 20 хв. % при кліматичних умовах У2 ГОСТ	
100 А	80
150 А	55
200 А	50
300 А	-
14. Корпус, матеріал	Полістирол
15. Габаритні розміри	401x360x190
16. Вага, кг	19
17. Струм холостого ходу, а	12-16

2. Ознайомимось з загальними вказівками по використанню зварювального апарату:

2.1. Побутовий апарат РУСИЧ моделі АСП - Русич ЛЮКС - М - 215, призначений для проведення зварювальних робіт у побутових, стаціонарних і польових умовах, в гаражі і на дачній ділянці та розрахований на підключення до побутової електричної мережі живлення 220 V, що відповідає параметрам ГОССТАНДАРТУ, з номінальним струмом 16 А і вище.

Зварювальний апарат відповідає вимогам ГОСТ 1487-88, ГОСТ 12.20078-85 та технічним умовам ТУ 3444183 - 96584879 - 06.

Щоб уникнути перегріву первинної обмотки трансформатора, необхідно відключати автомат на зварювальному апараті, у періоди підготовчих робіт і простою.

2.3. Перед експлуатацією зварювального апарату необхідно уважно прочитати керівництво по експлуатації.

2.4. Щоб уникнути несправностей при роботі зварювального апарату, необхідно чітко дотримуватись рекомендацій з інструкції по експлуатації.

3. Ознайомимось з комплектом постачання:

3.1. Зварювальний апарат, електродотримач (плюс) з кабелем, щипці маси (земля, мінус) з кабелем, підвідний електропровід живильної мережі з двополусною виделкою.

3.2. Пакувальна коробка.

3.3. Керівництво з експлуатації.

4. Ознайомимось з описом зварювального апарату:

Зварювальний апарат РУСИЧ представляє собою композицію однофазного трансформатора і збудника-стабілізатора дуги, що забезпечує полегшене запалювання дуги, а також її стабілізацію і миттєве відновлення в моменти "просікання" дуги. Це надає дузі

властивості "м'якості горіння", зменшення кількості бризок і іскор під час зварювання та, як наслідок, можливість зварювання високолегованих сталей, нержавіючої сталі, алюмінію, чавуну.

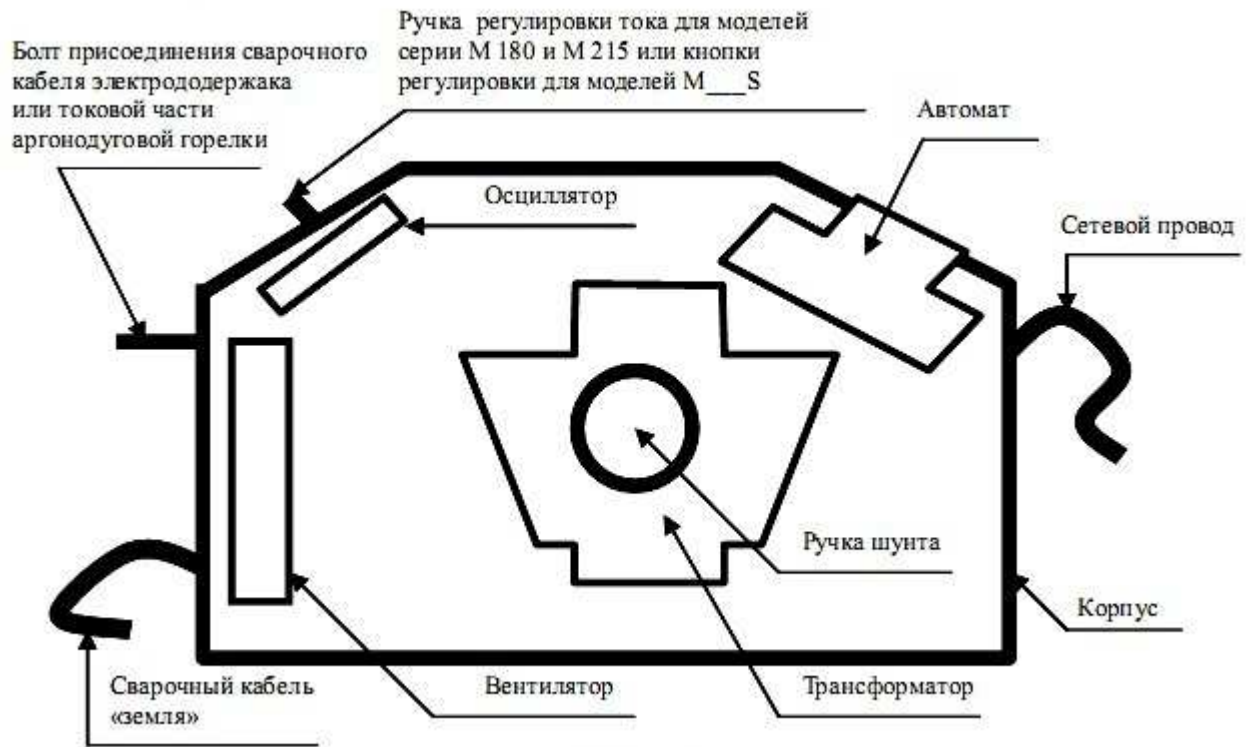

Рис.2 Пристрій зварювального апарату

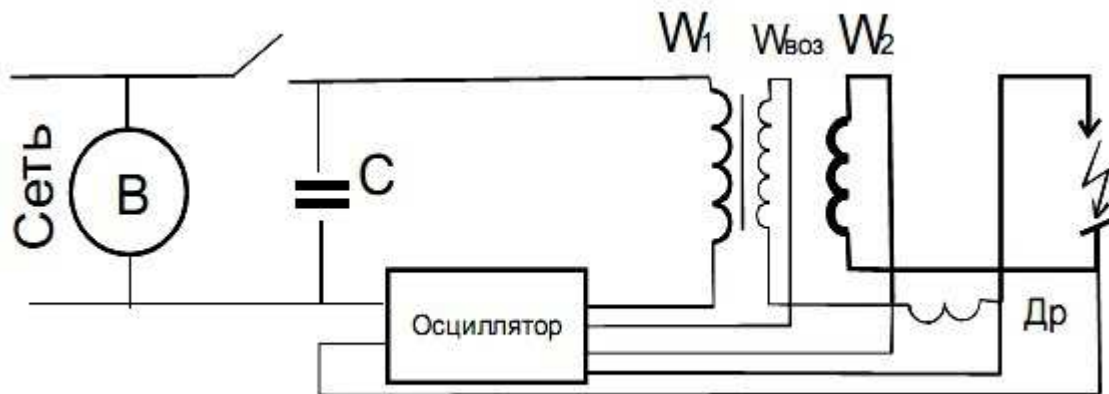

Рис.3 Електрична схема зварювального апарату

5. При роботі використовуємо наступні зварювальні аксесуари:

5.1. Кабель "земля". Цей кабель повинен бути безпосередньо з'єднаний з робочою металевою поверхнею, на якій виконується зварювання, або з самою зварювальною деталлю. Необхідно забезпечити якісний контакт клемми з поверхнею і у випадку необхідності зачистити поверхню від іржі, окалини, бруду, фарби.

5.2. Кабель електродотримача має на кінці тримач електродів, який забезпечений спеціальним затиском для вставляння і щільного утримання "голого" кінця електрода. Внутрішню ребристу поверхню затискача час від часу необхідно зачищати шкіркою.

5.3. Захисна маска. Вона завжди повинна використовуватися під час зварювання для захисту очей від світлової радіації, яка утворюється дугою. Маска дозволяє спостерігати процес зварювання.

5.4. Щітка-відбійник. Використовується щітка для зачистки зварювальних поверхонь та ударника (з протилежного боку) для відбиття шлаку зі зварного шва.

5.5. Клеми й електродотримач можуть даватися окремо від кабелів. Звертаємо увагу на комплектність зварного апарату.

6. Готуємо безпосередньо апарат до роботи:

- Перевіряємо контакт вилки живильного шнура з розеткою мережі.
- Затискаємо клему "земля" на зварній деталі або металевій поверхні підставки, на якому буде проходити зварювання. При цьому зварні деталі повинні мати хороший контакт з поверхнею основи.
- Розжати затиск електродотримача, вставити в нього електрод.
- Приготувати маску.
- При аргонодуговому зварюванні неплавлячим електродом аргоновий пальник з'єднується з болтом на корпусі апарату.
- Перед першим пуском апарату або перед пуском апарату, який тривалий час не був у використанні, необхідно:
 - очистити апарат від пилу, продуваючи його стисненим повітрям,
 - заземлити апарат,
 - перевірити стан електричних проводів.

7. Виконання зварювальних робіт

7.1. Іzolуйте себе від контакту з землею та зварною деталлю. Після перевірки контактів з мережею живлення і клемою "земля" з зварною деталлю, займіть зручне положення і візьміть у руку **електродотримач**. Іншою рукою ввімкніть **автомат** на апараті. Візьміть у руку захисну маску і закривши нею обличчя, піднесіть електрод до зварної деталі. При цьому буде чути іскру між електродом і зварною деталлю. Потім запалиться дуга і можна виконувати зварку, переміщаючи електрод уздовж зварюваних кромки з одночасним погойдуванням електроду на 3-5 мм з одного боку в другий бік, спостерігаючи розплавлення кромки і заповнення зварної ванни.

Звертаємо увагу:

Верхній вивід - для електродотримача.

Нижній вивід - "земля", тобто клема.

Зміна порядку зварювальних кабелів не допускається.

Регулювання зварювального струму здійснюється поворотом ручки шунта розташованої на бічній поверхні апарату: за годинниковою стрілкою - зменшення, проти – збільшення. Ручка здійснює 23-25 обертів.

Важливо не спалювати електрод до самого кінця, щоб уникнути псування електродотримача. Регулювання зварювального струму здійснюється за допомогою ручки регулювання розташованої біля ручки апарату, ручка робить один оберт неповний. Індикація відповідає діаметру електрода. Регулювання зварювального струму здійснюється за допомогою двох кнопок ("+" і "-") розташованих біля ручки апарату. Збільшення зварювального струму проводиться шляхом натискання на кнопку "+", при утриманні кнопки збільшення зварювального струму відбувається у прискореному режимі. Зменшення зварювального струму проводиться шляхом натискання на кнопку "-", при утриманні кнопки зменшення зварювального струму відбувається в прискореному режимі. Збільшення та зменшення супроводжується індикацією світлодіодів. При одночасному натисканні двох кнопок відбувається запам'ятовування заданої величини зварювального струму. Під час паузи в зварювальних роботах апарат переходить в "сплячий режим" (низьке енергоспоживання). При перегріві апарату індикація переходить в "біжучий" режим.

Таблиця 2

Загальні рекомендації щодо техніки зварювання

Товщина металу що зварюється, мм	Діаметр електроду, мм
08-1,5	1,6-2,0
1,5-3,0	2,0-3,0
3,0-6,0	3,0-4,0
6,0 і вище	5,0 і вище

7.2. Завдяки властивостям самозбудження дуги і уникнення пропалювання металу, рекомендується зварювання тонкого матеріалу виробляти в імпульсному режимі, штучно перериваючи дугу. Суцільний зварний шов можна отримати накладаючи шари з перекриттям. Для самого тонкого металу імпульси дуги і перерви: 1,0 сек - 1,0 сек. і т.д. Чим метал товщий, тим час дуги більше. Починаючи з 1,5-2 мм від імпульсного режиму можна відмовитися.

Спостерігаючи за зварюванням помічаємо - величина зварювального струму залежить від марки і якості електрода. Це пояснюється різним опором дуги, її вільним горінням.

8. Підготовка до виконання аргонодугового зварювання неплавким електродом (TIG).

8.1. Для зварювання в середовищі аргону беремо:

- Аргонодуговий пальник типу ГДС-(80-160), АНГИ-03М.
- Балон з аргеном або гелієм, знижуючий аргоновий редуктор.

Приєднуємо аргонову горілку до вихідної клеми (болта) зварювального апарату, а газовий шланг до редуктора балона з аргеном, відкриваємо вентиль балона і кран редуктора. Готуємо зварювальні поверхні, видаляємо з них сторонні речовини, зачищаємо поверхню металевою щіткою і знімаємо окисну плівку. Включаємо апарат, беремо в руки аргоновий пальник, надіваємо захисну маску, займаємо положення для зварювання, відкриваємо вентиль пальника і підбираємо необхідний тиск струменя аргону.

Підносимо вольфрамовий електрод до зварюваного виробу і не торкаючись поверхні, запалюємо дугу. Зварювання проводиться або з присадочним дротом, або з використанням самого зварюваного матеріалу.

Аргонодугове зварювання дозволяє отримувати високу якість зварного шва і зварювати різні метали.

8.2. Виконуємо необхідний догляд за апаратом:

- При не зможі усунення несправності звертатися тільки до фахівців із ремонту та обслуговування апаратів.
- Апарат слід тримати в хорошому стані. Для зовнішнього очищення апарату краще всього використовувати денатурований алкоголь.
- Під час роботи апарата не слід закривати доступ до нього повітря для вентиляції.
- Забороняється використовувати розчинники, бензин, кислоти. Це може пошкодити корпус апарату.
- Слідкуємо за хорошим контактом апарату з мережею.
- Забороняється тягнути за кабель живлення.
- Завжди вимикаємо автомат перед переміщенням апарату.
- Утримуємо зварювальні кабелі, клеми і утримувач у гарному стані.
- Уникаємо пошкодження ізоляції кабелів, що є небезпечним.
- При постійній експлуатації апарату один раз на місяць проводимо профілактичні роботи: очищаємо апарат від бруду та пилу, перевіряємо і підтягуємо різьбові з'єднання, перевіряємо стан і надійність апарату.

- При експлуатації, зберіганні і транспортуванні не допускаємо: потрапляння всередину апарату сторонніх предметів, рідин, комах, впливу високих температур, пошкодження кабелів.
- Опитування слухачів та пробне виконання ними нових прийомів робіт з метою перевірки засвоєння матеріалу вступного інструктажу.
- Відповіді на запитання слухачів.

III. Поточний інструктаж (195хв):

Основна мета – формування, закріплення та удосконалення умінь і навичок трудової діяльності.

Реалізація поточного інструктажу:

- видача завдань для самостійної роботи слухачів (Додаток В);
- пояснення послідовності виконання завдань відповідно до інструкції по експлуатації;
- розподіл слухачів по робочим місцям;
- повідомлення про критерії оцінювання практичної діяльності слухачів (Додаток Г);
- проведення цільових обходів робочих місць учнів та індивідуальний поточний інструктаж;
- перевірка правильності організації робочих місць слухачів та додержання ними правил з охорони праці;
- перевірка правильності виконання слухачами прийомів виконання робіт та користування інструкцією по експлуатації зварювального апарату;
- приймання та оцінка робіт.

IV. Заключний інструктаж (30хв)

Підведення підсумків виконання слухачами трудових завдань.

Основна мета – в ході заключного інструктажу необхідно проаналізувати вміння слухачів щодо застосування нової навчальної інформації, що вивчалась на уроці.

При проведенні заключного інструктажу :

- проаналізувати вміння слухачів застосувати нову навчальну інформацію, що вивчалась на уроці;
- аналіз причин помилок слухачів та застосування засобів їх усунення;
- повідомлення та обґрунтування оцінок, отриманих учнями на уроці;
- аналіз додержання правил з охорони праці, організації робочих місць.

Видача домашнього завдання:

1. Гуменюк І.В., Іваськів О.Ф. Підручник "Обладнання і технологія газозварювальних робіт", стор. 12-52. Повторити з підручника .
2. Александров О.Г., Заруба І.І., Пінковський І.В. "Будова та експлуатація устаткування для зварювання плавленням" стор. 3-77. Повторити з підручника
3. Відповісти на питання для самоконтролю (Додаток Д) з тем:
"Підготовка до роботи джерел живлення зварювальної дуги".
"Підготовка до роботи апаратури для газового зварювання та різання металу".

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

Додаток А

Інструктаж з охорони праці

Слухач-електрозварник повинен:

- Користуватися правилами техніки безпеки при експлуатації електроустановок та інструкції по експлуатації.
- Нести відповідальність за свою власну безпеку та безпеку інших.
- Використовувати зварювальний апарат чітко за призначенням (для уникнення можливої небезпеки для людини, тварин, предметів і навколишнього середовища).
- Чітко пам'ятати, що споживання струму і захист мережі забезпечуються автоматом з вимикачем.
- Враховувати, що дугова зварка виробляє випромінювання, розпечені бризки металу, шлаки і шкідливі гази.
- Користуватися спецодягом (брезентовий костюм з вогнестійким просочуванням із захисними накладками), спецвзуттям та засобами індивідуального захисту (маску, щиток зі світлофільтрами).
- Не допускати знаходження сторонніх осіб на своєму робочому місці.
- Вміти користуватися первинними засобами пожежогасіння і вміти надавати першу медичну допомогу потерпілим.

Вимоги безпеки перед початком роботи

- Надіти спецодяг , спецвзуття, засоби захисту.
- Підготувати робоче місце.
- Перевірити наявність і справність робочого інструменту, пристосувань.
- Одержати завдання від майстра в/н.

Вимоги безпеки під час виконання роботи

- Учень повинен слідкувати за дотриманням чистоти і вимог безпеки.
- Забороняється дивитися на електрозварювання незахищеними очима.
- Місце зварювання повинно закриватись переносними щитами чи шторами.
- Одяг та рукавиці зварника не повинні мати мастила, жиру.
- Для захисту очей та обличчя слухач повинен користуватись ручним щитком або маскою електрозварника із скляними світлофільтрами.

Вимоги безпеки після закінчення роботи

- Після закінчення практичних зварювальних робіт слухач зобов'язаний прибрати за собою робоче місце і передати майстру в/н в належному технічному стані.
- Покласти на місце інструменти, інвентар та приладдя.
- Докласти майстру в/н про закінчення роботи.
- Зняти і привести в порядок спецодяг, засоби індивідуального захисту, залишити їх на зберігання в спеціально відведеному місці.

Теоретичні відомості

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ

Існує єдина система позначення типів електрозварювального обладнання, що випускають підприємства електротехнічної промисловості. Умовне позначення, наприклад джерела ВДГМ-1602УЗ, розшифровують так: В — випрямляч; Д — для дугового зварювання; Г — у захисних газах; М — багатопостовий;] 16 — з номінальним струмом 1600 А; 02 — друга модифікація; У — для країн з помірним кліматом; 3 — для роботи у закритих приміщеннях.

Таким чином, умовне позначення містить елементи класифікації джерел.

Джерела можна класифікувати:

- за родом струму і типами: змінного струму — трансформатори (Т), постійного струму — випрямлячі (В), генератори (Г), перетворювачі (П), агрегати (А), установки (У);
- за видом зварювання: для дугового (Д) або плазмового (П) зварювання;
- за способом зварювання: для ручного зварювання, зварювання під флюсом, у захисних газах (Г), універсальні (У);
- за кількістю обслуговуваних постів: однопостові, багатопостові (М);
- за номінальним струмом: на 125, 160, 200, 250, 310, 400, 500, 630, 1000, 1250, 1600, 2000, 2400, 3150, 5000 А;
- за кліматичним виконанням: для країн з помірним (У) або тропічним (Т) кліматом;
- за категорією розміщення : для роботи на відкритому повітрі; у приміщеннях, де коливання температури та вологості незначно відрізняються від коливань на відкритому повітрі; у закритих приміщеннях, де коливання температури та вологості і вплив піску й пилу набагато менші, ніж на відкритому повітрі; у приміщеннях із штучним регулюванням кліматичних умов; у приміщеннях з підвищеною вологістю.

Найпоширеніші при зварюванні джерела змінного струму — трансформатори. Ними користуються при ручному дуговому зварюванні, автоматичному зварюванні під флюсом, вони прості у виготовленні та експлуатації, мають найвищий коефіцієнт корисної дії (до 90 %).

Постійний струм має деякі технологічні переваги, він забезпечує більш високу стійкість дуги порівняно з дугою змінного струму. У тих випадках, коли стійкість помітно впливає на якість зварювання або на саму можливість зварювання (зварювання на малих струмах, зварювання електродами із слабо стабілізуючим фтористо-кальцієвим покриттям, напівавтоматичне зварювання у вуглекислому газі), доцільно використовувати джерела постійного струму. З них найбільш досконалими є випрямлячі. Як джерела постійного струму використовують також зварювальні генератори, перетворювачі та агрегати. Агрегатами користуються, головним чином, при ручному зварюванні в монтажних і польових умовах. Порівняно з випрямлячами вони менш економічні і надійні, проте забезпечують можливість живлення за відсутності електричної мережі.

Конструкція та принцип дії джерела можуть змінюватися залежно від призначення. Зокрема, вище було показано, що для різних видів та способів зварювання потрібні джерела з різними типами зовнішньої характеристики. У виробничих умовах часто виникає необхідність на одному місці виконувати і ручне зварювання покритими електродами, і напівавтоматичне зварювання у вуглекислому газі. В такому разі застосовують універсальні джерела, тип їх зовнішньої характеристики змінюють незначним настроюванням. У цехах з великою кількістю постів зварювання економічні багатопостові джерела.

Обираючи джерела, керуються їх основними параметрами, головним з них є номінальний струм. Джерела для ручного зварювання розраховані на струм від 125 до 500 А.

Крім названих параметрів у технічній документації наводяться напруга живильної мережі, номінальна потужність, коефіцієнт корисної дії, габарити та маса джерела.

ВИМОГИ ДО ДЖЕРЕЛ ЖИВЛЕННЯ

Джерело живлення зварювальної дуги має задовольняти певні вимоги. Джерело повинне забезпечувати:

- надійне збудження дуги,
- підтримувати її стійке горіння, високу еластичність дуги та стабільний режим зварювання,
- сприяти переносу електродного металу і формуванню зварного шва,
- забезпечувати потрібний режим зварювання.

Запалювання дуги відбувається тим легше, чим вища напруга неробочого ходу джерела. Для надійного запалювання дуги напруга неробочого ходу має перевищувати 40...50 В. За умовами безпеки напруга неробочого ходу джерела змінного струму не повинна перевищувати 80 В, джерел постійного струму — 90 В.

Стійке горіння дуги забезпечується правильним вибором зовнішньої характеристики джерела живлення

Велику роль відіграє джерело в формуванні якісного зварного шва та зменшенні розбризкування розплавленого металу.

При ручному зварюванні покритими електродами використовують джерела живлення постійного та змінного струму.

У джерелі для ручного зварювання є регулятор струму.

БАЛОНИ

Балони призначені для зберігання і транспортування стиснених, зріджених і розчинених газів. Балони виготовляють з безшовних труб вуглецевої і легированої сталі. На верхній частині балонів вибивають їх паспортні дані. Через кожні 5 років їх оглядають і випробовують.

Балонні вентилі

Вентиль — це запірний пристрій для зберігання в балоні газу. Промисловість випускає вентилі декількох видів з різними технічними характеристиками.

РЕДУКТОРИ

Редуктор призначений для пониження тиску газу до робочого та автоматичного підтримання заданого робочого тиску постійним. Газ надходить у редуктор з балона або розподільного трубопровода.

Корпуси редукторів фарбують у той же колір, що й балони.

РУКАВИ (ШЛАНГИ)

Для підведення газу до пальників або різаків використовують спеціальні рукави, виготовлені з вулканізованої гуми з однією або двома тканинними прокладками.

Довжина рукавів має бути не більше 20 м і не менше 4,5 м.

МАНОМЕТРИ

Манометри призначені для вимірювання тиску газу. Складаються з трубчастої пружини, зігнутої дугою. Внутрішня порожнина трубки з'єднана з ніпелем, який вкручений у корпус редуктора, і камерою, в якій знаходиться газ. Другий кінець має наконечник, механічно з'єднаний зі стрілкою.

При зміні тиску змінюється величина деформації пружини, а разом з нею і відхилення стрілки.

Покази манометрів повинні строго відповідати тиску газу. Несправний манометр замінюють. Редуктор із несправним манометром до експлуатації не допускається.

Не дозволяється користуватися манометром, коли:

- відсутня пломба і клеймо,
- стрілка не повертається до нульової відмітки,
- скло розбите або є інші пошкодження,
- минув час чергової повірки.

Перевіряють манометри не рідше 1 разу на рік.

Манометри під'єднують до камер високого і робочого тиску гаєчним ключем. Для ущільнення застосовують прокладки зі свинцю, фібри, шкіри.

ЗВАРЮВАЛЬНІ ПАЛЬНИКИ

Зварювальний пальник призначений для змішування горючого газу або парів рідини з киснем і одержання зварювального полум'я. Кожний пальник має пристрій, що дозволяє регулювати потужність, склад і форму полум'я.

Пальники поділяють:

- за способом подачі горючого газу і кисню в змішувальну камеру - інжекторні та безінжекторні,
- за родом горючого газу — ацетиленові для газів-замінників, для рідкого пального — водневі,
- за призначенням — універсальні (зварювання, різання, паяння, наплавлення) і спеціалізовані (виконання однієї операції),
- за числом полум'я — одно- та багатополуменеві,
- за потужністю полум'я — малої (витрати ацетилену 25-400 дм³/год), середньої (400-2800 дм³/год), великої (2800-7000 дм³/год),
- за способом застосування — ручні й машинні.

Інжекторний пальник складається з двох основних частин — ствола і наконечника (Рис.4). Стовбур має кисневий **1** і ацетиленовий **16** ніпелі з трубками **3** і **15**, рукоятку **2**, корпус **4** з кисневим **5** і ацетиленовим **14** вентилями. Вентилі призначені для пуску, регулювання розходу і припинення подачі газу при гасінні полум'я. Наконечник, який складається з інжектора **13**, змішувальної камери **12** і мундштука **7**, під'єднується до корпусу стовбура пальника накидною гайкою.

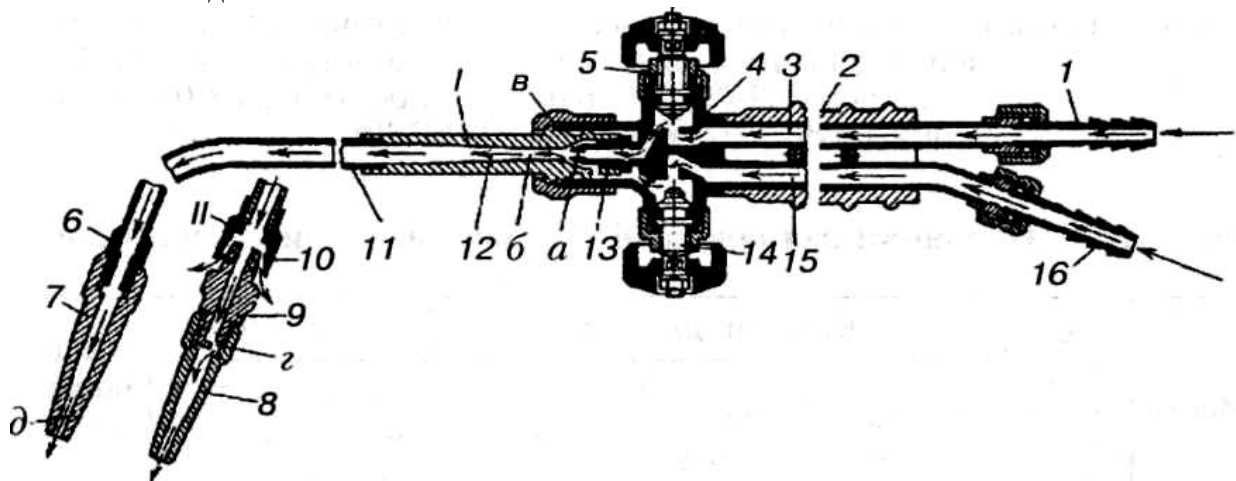

Рис.4 Будова інжекторного пальника:

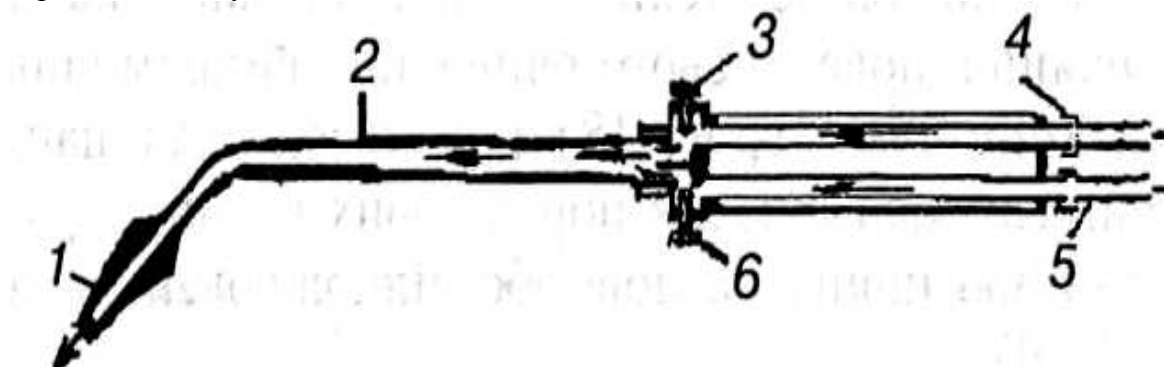
1, 16 — кисневий і ацетиленовий ніпелі; 2 — рукоятка; 3, 15 — киснева і ацетиленова трубки; 4 — корпус; 5, 14 — кисневий і ацетиленовий вентилі; 6 — ніпель наконечника; 7 — мундштук; 8 — мундштук для пропан-бутано-кисневої суміші; 9 — штуцер; 10 — підігрівач; 11 — трубка горючої суміші; 12 — змішувальна камера; 13 — інжектор; а, б — діаметри вихідного каналу інжектора і змішувальної камери; в — зазор між інжектором і

змішувальною камерою; ε — бокові отвори в штуцері 9 для нагрівання суміші; $\varnothing$ — діаметр отвору мундштука; / — ацетиленокисневий; // — пропан-бутано-кисневий.

Інжектор (13) — циліндрична деталь з центральним каналом малого діаметра — для кисню і з радіально розташованими каналами — для ацетилену. Інжектор вкручується у змішувальну камеру наконечника і знаходиться між змішувальною камерою і газопідвідними каналами корпусу пальника. Він призначений для створення розрідженого стану кисневим струменем і засмоктування ацетилену. Розрідження досягається завдяки високій швидкості (300 м/с) кисневого струменя.

У змішувальній камері кисень перемішується з ацетиленом і суміш подається через ніпель наконечника (6) у канал мундштука. Горюча суміш виходить із мундштука з швидкістю 100-140 м/с і при запалюванні утворює ацетилено-кисневе полум'я.

У **безінжекторних** пальниках (Рис.5) горючий газ і кисень подаються приблизно під однаковим тиском (0,5-1,0 кг/см²). В них відсутній інжектор, який замінений простим змішувальним соплом. Кисень через ніпель (4), регулювальний вентиль (3) і спеціальні дозуючі канали подається в змішувач пальника. Аналогічно, через ніпель (5) і вентиль (6), у змішувач подається й ацетилен. Із змішувальної камери горюча суміш, проходячи по трубці наконечника (2), виходить з мундштука (1) і згораючи, утворює зварювальне полум'я. Швидкість витікання горючої суміші повинна дорівнювати швидкості горіння. Якщо швидкість витікання більша за швидкість горіння, то полум'я відривається від пальника і гасне. Коли швидкість витікання суміші менша за швидкість горіння, то суміш загорається всередині наконечника. Тому безінжекторні пальники працюють тільки на пальному середнього тиску.

. Рис.5 Схема безінжекторного пальника:

/ — мундштук; 2 — трубка наконечника; 3 — кисневий вентиль; 4 — кисневий ніпель; 5 — ацетиленовий ніпель; 6 — ацетиленовий вентиль.

У випадку, коли необхідно почергово виконувати зварювання та різання металів, рекомендують використовувати газозварювальні комплекти.

Зварювальні пальники повинні бути прості й зручні в експлуатації, забезпечувати безпеку роботи, стійке горіння полум'я, змішувати гази в необхідній пропорції, подавати гази до місця утворення полум'я (мундштука).

Інструктивно-технологічна карта по ознайомленню з правилами та прийомами користування АСП Русич Люкс-215/220/У2

№ п/п	Найменування операції	Інструменти, пристосування, обладнання	Матеріали
1.	Ознайомлення з керівництвом по експлуатації		Керівництво із експлуатації зварювального апарату АСП Русич Люкс-215/220/У2
2.	Затиснути клему "земля" на зварній деталі. Перевірити контакт зварних деталей з поверхнею основи.	АСП Русич Люкс-215/220/У2	-
3.	Розжати затиск електродотримача, вставити в нього електрод.	АСП	-
4.	Приготувати зварювальні поверхні.	АСП; щітка	
5.	Приготувати маску.	АСП; маска	-
6.	Очистити апарат від пилу, заземлити апарат, перевірити стан електричних проводів.	АСП	Стиснене повітря
7.	Ізолювати себе від контакту з землею та зварною деталлю.	АСП	-
8.	Перевірити контакт з мережею живлення, клемою "земля" і зварною деталлю. Зайняти зручне положення.	АСП	Пластини з легованих сталей розміром 210x160 (6 -10) мм.
9.	Взяти в руки електродотримач. Іншою рукою ввімкнути автомат на апараті.	АСП	-
10.	Взяти в руку захисну маску. Закрити нею обличчя, піднести електрод до зварної деталі.	АСП; маска зварника.	Пластини з легованих сталей 10ХСНД розміром 210x160 (6 - 10) мм, електроди діаметром 3 мм УОНИ 13/45 А
11.	Зачекати появи потріскування іскри між електродом і зварною деталлю. Зачекати запалювання дуги.	АСП; маска зварника.	Те саме
12.	Відрегулювати зварний	АСП; маска зварника;	Те саме

	струм.	ручка шунта; кнопки "+" "-"; світлодіоди.	
13.	Переміщати електрод уздовж зварюваних кромek з одночасним погойдуванням електроду на 3-5 мм з одного боку в другий бік.	АСП; маска зварника	Те саме
14.	Виконати зварювання.	АСП; маска зварника.	Те саме
15.	Вимкнути автомат.	АСП; маска зварника.	-
16.	З'єднати аргоновий пальник з болтом на корпусі апарату.	АСП; пальник типу ГДС-(80-160) зі шлангом (далі просто пальник)	-
17.	Приєднати газовий шланг до редуктора балона з аргоном, відкрити вентиль балона і кран редуктора.	АСП; пальник типу ГДС-(80-160); баллон; знижуючий редуктор з манометром (далі просто редуктор)	Аргон
18.	Включити апарат, взяти в руки аргоновий пальник, надіти захисну маску, зайняти зручне положення.	АСП; пальник типу ГДС; баллон; знижуючий редуктор; маска зварника	Аргон
19.	Відкрити вентиль пальника і підібрати необхідний тиск струменя аргону.	АСП; пальник типу ГДС баллон; знижуючий редуктор; маска зварника	Аргон
20.	Приготувати зварювальні поверхні.	АСП; пальник типу ГДС баллон; знижуючий редуктор; маска зварника; щітка	Аргон; зварювальні пластини
21.	Піднести електрод до пластини і не торкаючись поверхні, запалити дугу.	АСП; пальник типу ГДС баллон; знижуючий редуктор; маска зварника	Пластини з нержавіючої сталі розміром 210x120 (32мм); електроди WC-20 d=10мм
22.	Виконати різання	АСП; пальник типу ГДС баллон; знижуючий редуктор; маска зварника	Пластини з нержавіючої сталі розміром 210x120 (32мм); електроди WC-20 d=10мм
23.	Вимкнути зварювальний апарат.	АСП; пальник типу ГДС баллон; знижуючий редуктор; маска зварника	-
24.	Підготувати зварювальний апарат до роботи в режимі зварювання покритими електродами.	АСП	-

Додаток Г

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УМІНЬ СЛУХАЧІВ

Бали	Уміє
1	Слухач при ознайомленні з керівництвом по експлуатації виконує вимоги техніки безпеки. Володіє навиками заземлення зварювального апарату, контролює контакт зварних деталей з поверхнею основи.
2	Слухач виконує вправи з затиском електродотримача і виконує заміну електрода. Готує зварювальні поверхні до виконання зварювання.
3	Слухач самостійно готує маску зварника, виконує технічне обслуговування зварювального апарату, контролює наявність заземлення, стан електричних проводів.
4	Слухач контролює ізоляцію себе від контакту з землею та зварною деталлю, перевіряє контакт з мережею живлення, клемою "земля" і зварною деталлю, орієнтується при знаходженні зручного положення для виконання зварних робіт.
5	Слухач виконує вправи з електродотримачем, вмикає автомат на апараті, використовує захисну маску, готує електрод до виконання робіт.
6	Слухач виконує вправи з запалюванням дуги знайомими способами, регулює зварювальний струм.
7	Слухач виконує вправи з переміщенням електроду вздовж зварюваних кромок з одночасним погойдуванням електроду на 3-5 мм з одного боку в другий бік, виконує зварювання.
8	Слухач виконує вправи з вимкненням автомату зварювального апарату, приєднанням аргонного пальника з болтом на корпусі апарату.
9	Слухач виконує вправи з приєднанням газового шлангу до редуктора балона з аргоном, вміє відкривати вентиль балона і кран редуктора, включає апарат, використовуючи аргонний пальник, виконує правила техніки безпеки, орієнтується в обиранні зручного положення при виконанні завдання.
10	Слухач виконує вправи з відкриванням вентиля балону і вміє підібрати необхідний тиск струменя аргону, готує зварювальні поверхні до зварювання, очищаючи полум'ям.
11	Слухач виконує вправи з піднесенням електроду до пластини і не торкаючись поверхні, запалює дугу. Виконує різання.
12	Слухач виконує вправи з вимкненням зварювального апарату, підготовкою зварювального апарату до роботи в режимі зварювання покритими електродами.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СЛУХАЧІВ

Підготовка до роботи джерел живлення зварювальної дуги

- Яке призначення зварного апарату АСП Русич Люкс-215/220/У2 ?
- Зварювання яких металів можливе, при використанні даного зварювального апарату?
- В яких межах знаходиться товщина металу, яку може освоїти АСП Русич при виконанні зварювання і різання?
- Назвіть технічні характеристики зварювального апарату.
- Який рід зварювального струму використовується? В яких межах регулюється зварний струм?
- Яким нормативним документам відповідає зварювальний апарат? Яка в цьому необхідність?
- Назвіть комплектність постачання зварювального апарату.
- Назвіть тип трансформатора, який використовується в даному зварювальному апараті.
- Який порядок з'єднання кабелів для зварювання?
- Яких особливих правил і норм техніки безпеки потрібно дотримуватись, при використанні зварювального апарату?

Підготовка до роботи апаратури для газового зварювання та різання металу

- Як виконується приєднання пальника при аргонному зварюванні?
- Назвіть правила, яких потрібно дотримуватись, при виконанні технічного обслуговування (ТО) перед початком роботи зварювального апарату.
- Який порядок виконання робіт на зварювальному апараті при різанні металу?
- Яке призначення має ручка шунта?
- В якому режимі доцільно виконувати зварювання металу товщиною до 1,5мм? Який режим відповідає роботі автомату при зварюванні металу більш 1,5мм?
- Від чого залежить величина зварювального струму?
- Назвіть порядок підготовки апарату до зварювання аргоном (гелієм).
- Назвіть зварювальні матеріали, які використовуються при газовому зварюванні.
- Яке призначення газового пальника даного зварювального апарату?

Тест до уроку

Зміст тесту	Відповідь
1. Джерела живлення дуги класифікують за родом струму	1. змінного 2. постійного 3. змінного та постійного
2. Джерела живлення дуги класифікують за типами	1. трансформатори 2. випрямлячі, агрегати 3. трансформатори, випрямлячі, перетворювачі, генератори, агрегати, установки
3. Джерела живлення дуги класифікують за номінальним струмом	1. 50А; 100; 150; 180; 210-5000А 2. 150А; 180; 220; 300-5000А 3. 125А; 160 А; 200 А; 250 А; 310А; 5000А
4. Джерела живлення дуги класифікують	1. за кліматичним виконанням 2. за категорією розміщення 3. за кількістю постів
5. Джерела живлення дуги класифікують за видом	1. для дугового зварювання 2. для плазмового зварювання 3. для дугового і плазмового зварювання
6. Джерела живлення дуги класифікують	1. за категорією розміщення 2. для відкритих приміщень 3. для майстерень
7. Джерела живлення дуги класифікують	1. за кліматичним виконанням 2. для помірного клімату 3. для тропічного клімату
8. Джерела живлення змінного струму	1. одно- й трифазні трансформатори 2. зварювальні випрямлячі, генератори 3. перетворювачі
9. Джерела живлення для ручного зварювання розраховані на струм	1. від 125А до 500 2. від 200А до 100 3. від 1000 до 5000А

- Відповідей на запитання може бути як одна так і декілька;
- Питання 1,2,3,5,6,7 оцінюються 1 бал;
- Питання 4,8,9 оцінюються 2 бала.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	3	3	1,2,3	3	1	1	1	1

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Александров О.Г., Заруба І.І., Пінковський І.В. Будова та експлуатація устаткування для зварювання плавленням, – К.Техніка. - 1998 рік.
2. Гуменюк І.В., Іваськів О.Ф. Підручник "Обладнання і технологія газозварювальних робіт", - К.: Техніка. - 2005 рік.
3. Гуменюк І.В., Іваськів О.Ф., Гуменюк О.В. Технологія електродугового зварювання. - К.Грамота. - 2006 рік.
4. Нікуліна А.С., Сілаєва І.Є., Шевчук С.С. Сучасний урок в професійній школі: проектування, організація, аналіз: Методичний посібник. – Донецьк: ДПО ІПП. – 2008. – 160с.
5. Підготовка майстра виробничого навчання до занять: Методичні рекомендації / Укладач С.О. Заславська – Донецьк, 2007 р. – 64 стор.
6. Шевчук С.С Урок виробничого навчання у ПТНЗ: Методичні рекомендації. - 2004р, - 48 с.

Кравченко С.П. –
викладач історії ДПТНЗ "Ізмаїльське
професійно-технічне училище"
Іванова В.В. –
викладач української мови
ДПТНЗ "Ізмаїльське
професійно-технічне училище"

Методична розробка
з предметів "Правознавство" та "Українська мова"

бінарний урок-тренінг

на тему:

"Протидія торгівлі людьми"

У світі процвітає роботоргівля... І це не згадка про страшний період рабства у прадавні часи. Серед найголовніших порушень прав людини в сучасному світі актуальним є злочин, який має багато назв – "біле рабство", "торгівля людьми", "контрабанда людьми". За оцінками експертів щорічно 1-2 млн. жінок та дітей стають "живим товаром". Наприкінці ХХ сторіччя з його проявами зіткнулась і Україна.

Наша держава – це країна, з якої, як правило, здійснюється експорт жінок на світові ринки інтимного бізнесу. Ряд експертів одностайно висловлюються про те, що торгівля людьми є однією з галузей кримінального бізнесу, що розвивається найбільш стрімкими темпами у світі; у цій індустрії домінують добре організовані кримінальні синдикати; одержані прибутки йдуть на фінансування інших різновидів злочинної діяльності.

В Ізмаїльському професійно-технічному училищі згідно з річним планом розроблено ряд інформаційно-просвітницьких заходів, а саме:

- тижні правових знань на теми: "Знання законів тебе захищає";
- семінари-тренінги з питань запобігання торгівлі людьми;
- години спілкування, виховні години в навчальних групах із залученням представників громадських організацій з питань протидії торгівлі людьми на тему: "Торгівля людьми: шляхи запобігання та протидії".
- перегляд та обговорення відеофільму "Сторінки призначення – життя", спрямованого на попередження торгівлі людьми та експлуатації дітей;
- стенди та стіннівки на тему: "Я і права людини" та ін.

Дане заняття може бути використане класним керівником у виховному процесі, а також викладачем правознавства: "Злочини проти неповнолітніх" і викладачем з української мови по темі: "Лексичне значення нових слів". Поважаючи власний вибір кожної людини, ми маємо надію, що це буде вибір добре проінформованої людини.

Вступ

Зібрані по Україні дані свідчать, що від злочинців, які займаються торгівлею живим товаром страждають неповнолітні та діти, які представляють особливо незахищену групу. Транскордонні напрямки поставки дітей з України пролягли до Росії, Туреччини, Польщі та інших держав Європи. Ці країни є головними країнами призначення для їх подальшої експлуатації. Виявлені випадки торгівлі дітьми мали таку специфіку:

- 69 % - використання в проституції,
- 15 % - використання в жебрацтві,
- 10 % - використання в примусовій праці
- 6 % - використання для виготовлення порнографічної продукції.

Певна кількість дітей вивозилася за межі України для комерційного усиновлення. Але назвати конкретну цифру виявляється неможливим.

Механізм торгівлі дитиною включає заволодіння, перевезення, переховування, передачу з рук в руки, продаж або купівлю дітей за допомогою різних способів застосування сили, примусу, обману або шахрайства, з метою отримання прибутку, перетворюючи їх на рабів або використовуючи в умовах наближених до рабства, включно з примушуванням до проституції або підневільної праці.

Більшість зафіксованих випадків вивезення неповнолітніх до Росії були пов'язані з сексуальною експлуатацією в м. Москві, де дівчаток експлуатували в закритих приватних квартирах, на дачах та у вуличній (трасовій) проституції. Серед постраждалих були здебільшого школярки та студентки професійно-технічних навчальних закладів, починаючи від 9-ти і до 17 років. Більшість дітей, що потерпіли від торгівлі людьми, були вихідцями із малозабезпечених та проблемних сімей, або належали до соціально-незахищених категорій: напівсироти, сироти та вихідці з неповних родин.

Протягом останніх років відслідковувалась тенденція збільшення кількості потерпілих, які були продані в малолітньому віці (до 14 років) для експлуатації в жебрацтві. Дитину, як правило, злочинці саджають до інвалідної колиски, щоб викликати жалість серед оточуючих для отримання грошової винагороди. Такі випадки експлуатації фіксувалися на вулицях Польщі та Росії.

Були виявлені також факти торгівлі неповнолітніми з метою експлуатації на нелегальних підприємствах, сільському господарстві, у вуличній торгівлі, на мийках автомашин, в домашньому господарстві, хатній роботі та залучення до скоєння дрібних злочинів. Використання неповнолітніх у протиправних цілях має для злочинців ряд переваг, зокрема, серед яких можливість уникнути відповідальності за злочини та правопорушення.

Факти торгівлі дітьми з метою різних форм експлуатації були виявлені і на території самої України без перетину кордону. Це говорить про те, що торгівля дітьми відбувається і в межах держави як такої.

Одним із дуже тривожних фактів став випадок однієї із матерів одначок в Україні, яка запропонувала продати нирку свого малолітнього сина. На заваді стали лише правоохоронці, які попередили вчинення цього страшного злочину і порушили кримінальну справу за ознакою злочину, що пов'язаний з торгівлею людьми.

Діти потрапляють у фактичне рабство по всьому світу. В різних країнах ці злочини набувають специфічного характеру, серед яких і передача дитини в рахунок оплати боргу, коли дітям приходится працювати, щоб допомогти виплатити позику чи інші боргові зобов'язання батьків. У світі поширені випадки торгівлі дітьми для використання їхньої праці на тяжких роботах: будівництво, гірські розробки, вугільні шахти, сільськогосподарські плантації та риболовство. Відслідковується тривожна тенденція продажу дітей для їх використання під час збройних конфліктів. Відомі також випадки перепродажу дітей-інвалідів з однієї країни до іншої з метою експлуатації у вуличному жебрацтві.

Фактори, що підвищують ризик серед дітей постраждалих від злочинів, що пов'язані з торгівлею людьми:

- бідність та необхідність заробляти на життя, щоб допомогти сім'ї;
- прагнення до кращого життя;
- нерозуміння батьками або особами, які опікуються дітьми, негативних наслідків, які можуть виникнути для дітей, що лишають сім'ю заради роботи;
- недооцінка дітьми або батьками цінності освіти;
- насилля в сім'ї або інші негативні явища;
- політичні конфлікти або природні катастрофи;
- традиція міграції в пошуках роботи;
- традиція переселення сільських дітей до міст;
- гендерна дискримінація.

Перед початком проведення необхідно вивчити рівень поінформованості учнів щодо проблеми торгівлі дітьми. Для цього варто використати анкету для вхідного діагностування (додаток 1). Після завершення заняття необхідно провести анкету для вихідного діагностування (додаток 2).

Бінарний урок-тренінг Тема: "ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ".

МЕТА: надати учням інформацію про явища торгівлі людьми (дітьми), зовнішні та внутрішні причини виникнення даної проблеми; про те, які права порушуються в ситуації торгівлі людьми. Формувати навички безпечної поведінки, спостережливості. Виховувати активну позицію щодо можливості захисту своїх прав.

ОБЛАДНАННЯ: аркуші паперу А4, маркери, фломастери, картки з орієнтовними правилами безпеки (для кожного учня).

ЗАВДАННЯ:

- Визначити рівень знань учнів з проблеми торгівлі людьми.
- Переглянути навчальний відеофільм з протидії торгівлі людьми "Станція призначення - ЖИТТЯ".
- Обговорити, закріпити отриману інформацію та підвести підсумки щодо побаченого і почутого.

Тип уроку: комбінований.

Методи: словесний, ілюстративно-демонстраційний, груповий.

Базові поняття і терміни: ВЕРБУВАННЯ, ВІЗА, ДОЗВІЛ НА ПРОЖИВАННЯ, ЕКСПЛУАТАЦІЯ, ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ.

Дидактичне забезпечення: мультимедійний проектор, стенд "ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ", презентація про ПРОТИДІЮ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, матеріали з Інтернету.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, українська література.

Форми і прийоми роботи:

1. Інформаційно-рецептивний:
 - а). Словесний (розповідь, бесіда, пояснення);
 - б). Навчальний (використання ПК);
 - в). Наочний (демонстрація слайдів)
2. Евристичний (діалог з групою, розв'язування проблеми).

Хід заняття.

"Кожна людина має право на життя, свободу та особисту "недоторканість"
Загальна декларація прав людини, стаття 3

I. Повідомлення теми й мети уроку(1 хв.).

II. Основна частина.

1. Вступ (1 хв.).
2. Словар термінів.
3. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ (10 хв.).
4. Заповнення учнями вхідних анкет (3 хв.).
5. ВПРАВА "МОЗКОВИЙ ШТУРМ"(10 хв.).
6. Вправа "Ланцюг злочинних дій торгівців людьми" (до 20 хв.).
Обговорення життєвих історій (додаток)
7. Керований перегляд фільму "Станція призначення - ЖИТТЯ"(35 хв.).

III. Підсумок уроку(5хв.).

Заповнення анкет(5 хв.).

IV. Домашнє завдання

I. Повідомлення теми й мети уроку(1 хв.).

II. Основна частина.

1. Вступ (1 хв.).

Тема сьогоднішнього заняття "Як підвищити рівень усвідомлення проблеми торгівлі людьми (особливо дітьми)". Про цю проблему в Україні почали говорити з 1996 року. Торгівля людьми – це сучасна форма рабства. Торгівля людьми та торгівля зброєю вважаються найприбутковішими після наркобізнесу напрямками кримінального бізнесу. Жертвами торгівлі людьми є малі діти, підлітки, чоловіки та жінки. Україна, на жаль, є однією з головних країн постачальниць "живого товару" у країни Європи та Близького Сходу. Україна є також однією з головних країн-транзитів (країна, через яку переправляють потерпілих у країни призначення).

В рамках Всеукраїнської акції "16 днів протидії гендерному насильству", яка щорічно проходить з 25 листопада по 10 грудня, особливою увагою відзначається 2 грудня – Всесвітній день проти рабства. В цей день суспільство активно виступає проти такого нелюдського явища, як торгівля людьми.

Сьогодні ми більш детально ознайомимося зі станом справ щодо даної проблеми в Україні.

2. Викладач з української мови:

Але спочатку ми познайомимо вас із лексичним значенням та правописом нових для вас слів. (Учні записують в зошити та обговорюють нові слова).

ВЕРБУВАННЯ – наймання, набір для яких-небудь робіт, залучення до якої-небудь діяльності, у тому числі протиправної, залучення до складу якої-небудь організації, у тому числі діяльність якої заборонена законом.

ВІЗА – дозвіл на перебування в країні на певний період часу для осіб, які не є громадянами країни. Візу можна отримати в посольстві іноземної держави в Україні. Ті держави, які не мають своїх представництв в Україні, видають візи в найближчих посольствах – у Москві або Варшаві.

ДЕПОРТАЦІЯ – висилка з країни особи, яка порушила візовий режим або перевищила термін перебування в країні, вказаний у візі. Країни можуть затримувати та

депортувати осіб, які порушили імміграційний, цивільний чи кримінальний закон. Щодо таких порушень існують державні правила та процедури.

ДОЗВІЛ НА ПРОЖИВАННЯ – процес подавання документів для отримання дозволу на проживання, що має особливості в кожній країні. Інформація про правила отримання такого дозволу, про специфічні моменти, необхідні документи та витрати надається в імміграційних службах при посольствах. Взагалі існує два типи дозволу на проживання: тимчасовий та постійний.

ДОЗВІЛ НА РОБОТУ – необхідний для легального влаштування на роботу в інших країнах. Для отримання такого дозволу необхідно подати до посольства іноземної держави документ про факт запрошення на роботу. Дія дозволу на роботу закінчується одночасно з терміном працевлаштування. Цей дозвіл також є підставою для отримання робочої візи.

ЕКСПЛУАТАЦІЯ (від франц. Exploitation – використання, визиск):

1. Безоплатне привласнення результатів чужої праці.
2. Розробка, використання природних багатств.
3. Використання засобів праці та транспорту.

ЕМІГРАЦІЯ (від лат. виселення, переселення):

1. Масове переселення з батьківщини в іншу країну; тривале перебування за межами батьківщини внаслідок переселення.

2. Сукупність емігрантів, що живуть у якійсь країні.

ІММІГРАЦІЯ (від лат. вселяюся) – в'їзд іноземців у країну на тривале або постійне проживання.

КРАЇНА ПОСТАЧАННЯ – країна, де особа проживала до того, як мігрувала чи була продана.

МІГРАЦІЯ (від лат. переходжу, переселяюся):

1. Переміщення, переселення.

2. Міграція населення – переміщення людей, пов'язані, як правило, зі зміною місця проживання. Поділяється на незворотну (з остаточною зміною місця проживання), тимчасову (переселення на досить тривалий, але обмежений термін), сезонну (переміщення в певний період року). Відрізняють зовнішню (за межі країни) та внутрішню міграцію; до зовнішньої відноситься еміграція, імміграція; до внутрішньої – рух з села в місто, міжрайонні переселення та ін.

ПРИМУСОВА ПРАЦЯ – виконання робіт чи надання послуг у ситуації, коли особа працює проти бажання, заробітна плата виплачується лише частково або зовсім не виплачується. Особи, яких примушують працювати, дуже часто зазнають психологічного та фізичного насилля.

РАБСТВО – ситуації, які супроводжуються: борговою кабалою, тобто становищем або станом, що виникає внаслідок застави боржником у забезпечення боргу своєї особистої праці або праці залежної від нього особи, якщо обумовлена цінність виконуваної роботи не зараховується в погашення боргу або якщо тривалість цієї роботи не обмежена і характер її не визначений; кріпацьким станом, тобто таким користуванням землею, при якому користувач зобов'язаний за законом, звичаєм або угодою жити і працювати на землі, що належить іншій особі, і виконувати визначену роботу для такої іншої особи або за винагороду чи без неї, і не може змінити цей свій стан тощо.

ТОРГІВЛЯ ДІТЬМИ – означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, переховування або одержання дитини шляхом погрози, силою чи її застосування, або інших форм зловживання владою чи уразливістю становища, або шляхом підкупу, у вигляді платежів чи вигод, для одержання згоди особи, що контролює дитину.

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ – усі дії, пов'язані з вербуванням та/або перевезенням особи в межах або за межі країни з метою продажу, працевлаштування чи надання послуг, шляхом застосування прямого чи непрямого насильства, погрозою насилля, приниженням гідності, зловживанням владою, боргової залежності, ошукуванням чи будь-якими іншими видами примушування.

ТРАФІКЕР (торговець) – особа чи група осіб, які (у випадку торгівлі людьми) продають інших осіб чи особу з метою отримання прибутку.

3. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ (10 хв.).

Учень 1:

Торгівля дітьми – здійснення дій з метою експлуатації вербування, перевезення, передачі, приховування або отримання дітей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примушування, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю становища, або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод для отримання згоди особи, котра контролює іншу особу. Дітей використовують здебільшого у жебрацтві та як дешеву робочу силу на некваліфікованих роботах.

Реальність сьогодення така, що багато людей нашої країни продовжують масово виїжджати за кордон, ризикуючи при цьому стати жертвою торгівців людьми. За цим стоять величезні гроші, які отримують трафікери. Саме цим словом – "трафікер", почали називати всю ту різноманітну групу людей, які задіяні в торгівлі людьми: організаторів-керівників злочинних груп, які торгують людьми; агентів-вербувальників, що зваблюють людей брехливими обіцянками красивого закордонного життя та обманними пропозиціями працевлаштування за кордоном; перевізників ("кур'єрів"); продавців і покупців живого товару; сутенерів і господарів, які використовують цих потерпілих тощо.

Трафікери можуть створювати напівлегальні агентства з працевлаштування та фірмиодноденки, поширювати в газетах неправдиву рекламну інформацію про працевлаштування за кордоном, підшукувати молодих дівчат і хлопців у громадських місцях, встановлювати контакти з можливими "кандидатами" через спільних знайомих, родичів, сусідів.

Проте самі родичі, знайомі, сусіди, друзі також можуть виявитися такими ж вербувальниками.

Ми маємо бути обізнані з цією проблемою та інформувати про небезпеку стати жертвою торгівців людьми все населення.

Учень 2:

Робота за кордоном: мрії та реальі.

Чого прагне кожна людина? Шукати і знаходити, діяти і створювати, працювати і насолоджуватися, жити і бути потрібною. Одним словом, звичайної стабільності. Так, аналізуючи економічну та політичну ситуацію в Україні, мабуть, майже в кожного виникало бажання поїхати за кордон у пошуках того, що сьогодні так важко відшукати у власній державі. Бажання земні й зрозумілі - людина погоджується працювати чесно і важко, але за достойну винагороду, щоб забезпечити собі гідні умови для існування й мати впевненість у майбутньому.

Але як бути впевненим у тому, що фірма або приватна особа, що пропонує послуги з оформлення документів для виїзду за кордон, працює чесно? Пощастило, якщо у вас є підтверджена інформація, що завдяки цій організації, наприклад, ваші знайомі успішно працевлаштовані, або ж навпаки - відгуки про фірму негативні і вам про це відомо. Якщо ви випадково побачили цікаву пропозицію (майже всі вони складені однаково): "робота для всіх, без вікових обмежень, заробітна платня - тисячі "у.о." на місяць, швидке оформлення документів і таке інше, - все, що хоче чути людина, то не факт, що потім все буде так, як написано. Тож, зверніть увагу на наступну Інформацію:

- по-перше, не погоджуйтесь на пропозицію виїзду на роботу за туристичними, гостьовими, студентськими візами. Ці типи віз не дають права на роботу, і в країні прибуття існує реальна загроза відчувати себе людиною третього ґатунку, виконуючи важку роботу за копійки, мати проблеми з контролюючими органами країни, бути депортованим і втратити всі шанси на виїзд за кордон у майбутньому;

- по-друге, поцікавтесь у Міністерстві праці та соціальної політики або у місцевому центрі зайнятості, чи є у фірми позитивний досвід працевлаштування за кордоном.

Підписання трудового договору є обов'язковим, він повинен бути написаний зрозумілою для вас мовою, містити повну інформацію про умови оплати та роботи. Остерігайтесь пропозицій, в яких вам пропонують роботу, яка не вимагає жодної кваліфікації в таких країнах, як США, Канада, Великобританія, та й в інших розвинених країнах - дозвіл на таку роботу і робочу візу вам не дадуть.

Європа знову потребує робітників з України. Робочі місця, які громадяни нових членів ЄС звільняють у гонитві за довшим євро в глибинці Європи, укомплектовують українцями. Як і в Україні, у ЄС великий попит на кваліфікованих робітників. З однією суттєвою різницею — за кордоном їм платять у кілька разів більше.

Західним замовникам конче потрібні будівельники, зварники, бетонники, муляри, штукатурки, водії на великі вантажні автомобілі, працівники на конвеєри. Затребувані й робітники без професій — підсобники на будівництво, фасувальники в супермаркети тощо.

Загалом у Європі, за підрахунками експертів, вакантними залишаються понад 200 тис. робочих місць. Сядьте за комп'ютер з Інтернетом. На вільно доступних сторінках Міністерства праці країн можна знайти вакансії від фірм, які бажають влаштувати громадянина України чи вже отримали спеціальний дозвіл від Центру зайнятості на працевлаштування працівників з-за кордону. На даний час тут розміщені оголошення від майже різних фірм, деякі з них пропонують десятки вакансій для іноземців на різні спеціальності - водіїв, шахтарів, швачок, механіків, зварників, різноробочих тощо, є попит на професії з вищою кваліфікацією.

Актуальною сьогодні є вакансія зварник: вік 21-45 років, різні види зварювання.

Країни працевлаштування: Великобританія, Італія, Норвегія, Іспанія та Канада. Українських електрогазозварників за кордоном цінують як висококваліфікованих спеціалістів, та не захищають від експлуатації та насильства. Жоден українець не захищений від явища "ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ", щоб там не обіцяли.

Ми, учні училища, задумуємось про працевлаштування. Тому, щоб не зіткнутися з цією проблемою, ми прагнемо більше про неї дізнатися, щоб випадково не потрапити в ті країни, де українські громадяни не захищені. Бідність та необхідність заробляти на життя, щоб допомогти сім'ї іноді примушують молодих людей виїжджати за кордон без заходів безпеки, тому і потрапляють в боргову кабалу, ризикуючи життям. Сьогодні ми детальніше ознайомимося з причинами та наслідками таких явищ.

4.Викладач з правознавства:

Заповнення учнями вхідних анкет (3 хв.).

Учні заповнюють вхідну анкету (додаток 1), яка дозволить визначити рівень їхньої обізнаності з проблеми торгівлі людьми.

Викладач з правознавства:

Перегляд слайдів із презентації:

Відомо про такі способи використання дітей:

- примусові секс-послуги;
- примусова праця;
- примусове жебрацтво;
- примусове донорство;
- нелегальне усиновлення;
- примусове використання в збройних конфліктах.

Основними елементами в акті торгівлі є:

- купівля-продаж дитини;
- обман;

- насильство;
- боргова кабала;
- експлуатація різних можливостей та здібностей людини.

Причини втягнення дітей в експлуатацію взагалі:

- примус батьків чи опікунів;
- безпритульність;
- нарко й алкогольна залежність;
- уявлення про легкість і швидкість заробітку та непотрібність здобуття освіти;
- недбале та безвідповідальне ставлення батьків, які не задовольняють основні життєві потреби дитини;
- жорстоке поводження в сім'ї, сексуальне насильство, психологічний тиск або побої.

5. ВПРАВА "МОЗКОВИЙ ШТУРМ"(10 хв.)

МЕТА: усвідомлення проблеми торгівлі дітьми. Інструкція: учнів просять висловити свої думки що викликають у них слова "торгівля дітьми". Відповіді записуються на аркуші паперу. Вільно висловлюють свою думку всі бажаючі, висловлення не критикуються, не коментуються, висловлення записують усі, вони можуть повторюватися.

Записи залишаються на видному місці.

Викладач просить учнів назвати фактори, що підвищують вразливість дітей до їх залучення в торгівлю дітьми. Кожен має висловитись. Якщо виникають проблеми з формулюванням, або учні дають неповну інформацію, викладач може підказувати їм. По закінченні вправи учні виписують фактори підвищення вразливості дітей до їх залучення в торгівлю дітьми на дошці.

Обговорення життєвих ситуацій (додаток 3)

Перегляд слайдів із презентації:

Основні фактори підвищення вразливості дітей до їх залучення в торгівлю дітьми такі:

- бідність та необхідність заробляти на життя, щоб допомогти сім'ї;
- прагнення до легкого "кращого життя";
- нерозуміння дітьми, батьками або особами, які ними опікуються негативних наслідків, які можуть виникнути для дітей, що лишають сім'ю заради роботи;
- соціальне сирітство, безпритульність чи бездоглядність;
- невідвідування школи або неможливість оплати освіти;
- недооцінка дітьми або батьками цінності освіти;
- насильство в сім'ї;
- політичні конфлікти або природні катастрофи, що призвели до розрухи в національній економіці або до втрати батьків;
- міграція в пошуках роботи;
- традиція переселення сільських дітей до міських родичів;
- гендерна дискримінація.

Перегляд слайдів із презентації:

Основні засоби, що використовуються работоргівцями для залякування та контролю своїх жертв:

1. Боргова кабала – фінансові зобов'язання, де праця жертви використовується для того, щоб виплатити борг, який було видано на невизначений термін;
2. Ізоляція – жертв часто ізолюють для того, щоб вони не могли попросити чи отримати допомогу;
3. Конфіскація паспортів чи документів, які встановлюють особистість жертви;
4. Використання погроз насильства по відношенню до жертви чи членів її родини;

5. Контроль фінансів жертви – вилучання зароблених грошей для їхнього зберігання;
6. Вживання алкогольних та наркотичних засобів – жертв змушують приймати алкогольні та наркотичні засоби для контролю їхньої свідомості.

Викладач пропонує учням варіант правил безпеки:

- Я завжди спілкуюсь зі своїми родичами, друзями. Коли мені необхідно відлучитися, я говорю, куди йду і коли збираюсь повернутися;
- У випадку запізнення я телефоную;
- Якщо мені необхідно кудись піти, я піду не один (одна), а з товаришем/кою. У такому випадку ми зможемо допомогти один одному не потрапити у біду;
- Я нікуди не йду з незнайомими людьми та нічого від них не беру;
- Я ніколи не сідаю в автомобіль до незнайомих людей;
- Я нікому не дозволю доторкатися до мене. Якщо ж хтось спробує доторкнутися до мене, я голосно і твердо скажу "Ні!", покличу на допомогу;
- Якщо зі мною щось трапиться недобре, я негайно розкажу тим людям яким я довіряю, хто піклується про мене і хоче, щоб я був/була щасливим/щасливою;
- Я завжди буду слідувати цим правилам. Я хочу бути щасливим/щасливою і здоровим/здоровою. Я на це заслуговую.

6. Вправа “Ланцюг злочинних дій торгівців людьми” (до10 хв.).

7. Керований перегляд фільму "Станція призначення - ЖИТТЯ" (35 хв.).

Навчальний відеофільм з протидії торгівлі людьми "Станція призначення - ЖИТТЯ" створений Всеукраїнською громадською організацією "Жіночий консорціум України" за фінансової підтримки Представництва Міжнародної організації з міграції в Україні. Пропонується керований перегляд фільму із попередньо поставленими запитаннями.

Питання, які пропонується поставити учням перед переглядом фільму:

1. Запам'ятати максимальну кількість цифр, які прозвучать у фільмі.
2. Види торгівлі людьми і яким чином відбувається вербування людей.
3. Запам'ятати поради для безпечної поїздки за кодон, що прозвучать у фільмі.

Така робота дає можливість зосередити увагу учнів під час перегляду фільму на конкретних фактах, цифрах, порадах тощо.

III. Підсумок уроку.

- Які з порад для безпечної поїздки за кордон ви запам'ятали після перегляду фільму "Станція призначення - ЖИТТЯ"?

ІНСТРУКЦІЯ: педагог просить учнів відповісти на ряд запитань:

- Що нового ви дізналися з проблеми торгівлі дітьми?
- Що таке торгівля дітьми?
- Чому існує таке явище торгівля дітьми?
- Чи ви самі зустрічалися з таким явищем як торгівля дітьми?
- Які форми торгівлі дітьми ви знаєте?
- На вашу думку, навіщо потрібні знання причин, що спричиняють поширенню явищ торгівлі дітьми?
- Які можуть бути шляхи потрапляння до рук торгівців дітьми?

Учні заповнюють анкету (додаток 2), яка дозволить зробити висновки, щодо засвоєння учнями інформації з протидії торгівлі людьми.

IV. Домашнє завдання.

1. Скласти кросворд. "Я і права людини".
2. Підготувати соціальну рекламу на тему: "Торгівля людьми: шляхи запобігання та протидії".
3. Розподілитись на групи та розробити буклет на тему "Протидії торгівлі людьми" з використанням нових слів.

V. Атестація учнів.

Додаток 1

Анкета 1

Прізвище, ім'я _____

вік _____

дата _____

1. Що таке торгівля людьми?

2. Чи актуальною для України є проблема торгівлі людьми?

3. Які, на Вашу думку, причини торгівлі людьми?

4. Як людина може потрапити в руки торгівців людьми ?

5. Оцініть за 10-бальною шкалою, чи є ризик потрапляння в руки торговців людьми (обведіть кружечком вибраний бал):

Вас особисто	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ваших дітей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Друзів чи знайомих	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. Що особисто Ви можете зробити для попередження випадків торгівлі людьми?

Дякуємо за відповіді!

Додаток 2

Анкета 2

Поставте помітки навпроти обраних варіантів відповідей чи допишіть власні варіанти.

Прізвище, ім'я _____

вік _____

Клас/курс _____

Дата _____

Навч. заклад _____

1 Що таке торгівля людьми?

- ☐ бізнес
- ☐ можливість непогано заробити
- ☐ злочин
- ☐ не знаю
- ☐ не чув про таке

2. Які причини торгівлі людьми?

☐ бідність	☐ незнання законів
☐ непоінформованість	☐ прибутковість
☐ міфи про гарне життя за кордоном	☐ мовчання жертв
☐ жадоба наживи	☐ прагнення „гарно жити”
☐ інше (вкажіть)	

3. Що є торгівлею людьми (поставте хрестик), а що ні ?

- ☐ перевезення працівників для нелегальної праці
- ☐ утримання примусом з метою експлуатації
- ☐ продаж молодих людей для проституції
- ☐ торгівля людськими внутрішніми органами для трансплантації («пересадки»)
- ☐ нелегальна робота за кордоном без відповідної візи
- ☐ вивезення під виглядом законного шлюбу за кордон дівчат, яких потім змушують працювати
- ☐ продаж дітей та підлітків для жебракування, зйомок порнографії і т.п.
- ☐ посередництво в наймі людей для участі у військових конфліктах
- ☐ надання батьками дітей для виконання робіт чи послуг за винагороду

4. Оціни ризик потрапляння в руки торгівців «живим товаром» в наведених ситуаціях?

Немає	Незначний	Значний	Високий	Пропозиція/ситуація
				пропонують підзаробити на канікулах на сезонних сільськогосподарських роботах або на іноземному підприємстві
				добрий знайомий гарантує працю в певному місці за кордоном і дає гроші в борг
				пропонують пристойну роботу: прибиральницею, продавцем, офіціанткою, танцівницею тощо
				до розмови про виїзд чи працевлаштування долучається „випадковий” відвідувач чи запрошується людина, яка „вже була там і дуже задоволена”
				пропонують роботу продавця чи касира молодим дівчатам
				пропонують передати закритий пакет „для знайомих”
				зовнішньо пристойні люди просять за певну суму грошей тимчасово «позичити» дітей у батьків малозабезпечених чи багатодітних родин
				особи юного віку працюють в чужій країні самотньо, не маючи друзів та знайомих
				ти їдеш за кордон працювати без трудового договору чи трудової візи
				молодих кличуть за кордон для участі в конкурсах краси, в кастингах модельних агенцій тощо
				знайомий по Інтернету пропонує «приїхати й погостювати», сплачуючи вартість проїзду
				пропонується підписати контракт про навчання/роботу іноземною мовою
				“шлюбні агентства” пропонують кандидатуру чоловіка-іноземця, який може одружитися
				пропонують виїхати за кордон для зйомок у рекламі
				молодій людині без професії за велику платню пропонують повоювати в чужій державі

				пропонують виїзд на навчання за кордоном за туристичною візою
				пропонують участь в програмі Au-pair („оо-пер“)
				в контракті на роботу є слова: „та інші види робіт“ або „та інші роботи на вимогу працедавця“
				пропонують „зеконотити“ - виїхати з туристичною візою в одну країну і попрацювати у сусідній
				уникають обговорювати виїзд чи працевлаштування/підписати контракт/ в присутності старших чи знайомих (ти дорослий і сам вирішуєш, вони обмежені і перешкоджатимуть тобі, немає часу)
				після приїзду на нове місце посередники забирають у тебе документи „для реєстрації“
				пропонують передати гроші за послуги через знайомих
				пропонують відпочити в закордонному в молодіжному таборі
				посередник вимагає гроші за послуги працевлаштування за кордоном „з рук в руки“

5. Оціни ймовірність свого потрапляння в ситуацію торгівлі людьми

☐ це не може трапитися зі мною ☐ це може трапитися з будь-ким

6. Де можна з'ясувати, чи можна легально працювати в обраній країні?

☐ поговорити з тими, хто вже користувався послугами посередника/фірми

☐ в місцевому Центрі зайнятості

☐ на фірмі, що пропонує послуги

☐ в ліцензійному відділі Центру зайнятості Міністерства праці і соціальної політики України

7. Що має бути вказано в контракті на навчання чи працевлаштування?

1

2

3

4

5

8. Як можна перевірити, чи відповідає отримана віза твоїм намірам?

1

2

9. Які вимоги до участі в програмі Au-pair („оо-пер“)

1

2

3

4

10. Що треба знати для відпочинку в закордонному в молодіжному таборі?

1

2

3

4

11. Яка віза достатня для того, щоб навчатись за кордоном

12. Що треба знати про місце, до якого ти їдеш:

1

2

3

4

5

6

13. Чи несуть шлюбні агенції відповідальність за клієнтів?

☐

Так

☐

Ні

14. Які найімовірніші наслідки участі в збройному конфлікті?

15. Що треба зробити, від'їжджаючи за кордон?

1

2

3

4

5

Дякуємо за відповіді!

Історія 1

Інга – 16-річна дівчина, старшокласниця. директор модельної агенції запропонував Інзі поїхати до Об'єднаних Арабських Еміратів працювати моделлю. Він відзначив, що Інга дуже гарна і зможе зробити успішну кар'єру. Пообіцяв, що Інга буде жити і відпочивати на віллі разом з подругами, а поїздка буде безкоштовною, тому що всі витрати за проїзд, оформлення візи, проживання, харчування покрити модельна агенція. За роботу ще обіцяли платити 300 доларів США на місяць. Інга погодилася.

Директор агенції оформив всі необхідні документи та придбав авіаквиток. Коли Інга та інші дівчата прилетіли в Об'єднані Арабські Емірати, м. Дубаї, їх зустріли двоє чоловіків, місцевих мешканців та відвезли на віллу одного багатого господаря, де їх прийняла Ольга, дівчина з України.

Представивши себе як їх начальницю, Ольга забрала у Інги та інших дівчат паспорти. На наступний день Ольга пояснила, що за кожен дівчину заплатили по 1000 доларів США і що дівчата мають жити на віллі і вдовольняти всі бажання господаря, а саме надавати сексуальні послуги гостям, які приїжджають на віллу. Якщо дівчата комусь розкажуть про це, їм пригрозили, що посадять в тюрму або вб'ють.

Інга та інші дівчата були у відчаї, хотіли повернутися додому, але боялися за своє життя і тому надавали сексуальні послуги проти своєї волі. Крім того, без паспортів та грошей, вони не могли повернутися в Україну, а вийти за межі вілли, щоб втекти, не могли, бо навколо були охоронці, які слідували за ними. Так Інга і дівчата працювали декілька місяців. Грошей їм не платили зовсім, лише годували, примушуючи "відпрацювати борг" – гроші, які агенція витратила на їх перевезення. Телефонувати і виходити за територію вілли забороняли. Час від часу погрожували розправою за непокору і навіть били.

Через декілька місяців, господар вирішив змінити дівчат, їм віддали паспорти, відвезли в аеропорт і відправили на Україну. Перед від'їздом їм знову погрожували розправою, де б в Україні не знаходилися дівчата, якщо вони комусь розкажуть про те, що вони реально робили.

Історія 2

16-річний Микола найменший в родині, крім нього є старші два брати й сестра. Батьки давно розлучилися. Мати не працює, на пенсії. Хлопець вирішив влаштуватися на роботу, щоб допомогти сім'ї. Спочатку влаштувався на роботу в селі, де жив, був різноробочим на колгоспній пилорамі. Одного дня знайомий 23-річний хлопець із сусіднього села, Максим, розповів Миколі про можливість влаштуватися на роботу на пилорамі в Росії. Обіцяв, що за таку ж роботу, яку Микола виконує в селі, там отримуватиме до 800 доларів США на місяць.

Проживання буде в будинку в хороших умовах. Хлопець погодився. до Росії на цю роботу на пилорамі погодилися поїхати ще 8 молодих хлопців. До Росії хлопці їхали мікроавтобусом, який замовив Максим. Проїзд оплачували самі, окрім цього кожен мав заплатити по 1000 гривень Максиму за допомогу влаштуватися на цю роботу. Максим супроводжував хлопців до місця призначення. По прибуттю на місце роботи, у хлопців забрали документи під приводом оформлення на роботу. Миколу та інших хлопців поселили у недобудованому дерев'яному бараці, який хлопці мали добудувати самі. Спати не було на чому. Працедавець, господар пилорами, пообіцяв, що незручності проживання компенсує зарплатою. до роботи стали наступного ж дня. Протягом першого тижня хлопцям встановили платню в 250 російських рублів (близько 10 доларів США) за 1 кубометр

напилених матеріалів. Через тиждень оплату зменшили, мотивуючи це погіршенням якості роботи, але навіть ті малі гроші хлопці не отримували, бо господар пилорами виплачував гроші за роботу всіх українських хлопців вербувальнику Максиму. Вербувальник же на руки хлопцям їхню заробітну платню не давав, посилаючись на те, що купуватиме для них продукти харчування, а решту грошей виплатить перед від'їздом додому. Працювали і в дощ, і в спеку по 14-16 годин, без вихідних. Над хлопцями господар постійно знущався, здійснював психологічний тиск. Якщо хтось із робітників не виконував план, бригадир накладав на нього штраф, а за непокору - жорстоко бив. Так тривало декілька місяців. Хлопці хотіли повернутися додому, але їм не дозволяли, паспорти не віддавали. Територія охоронялася, навколо був паркан із колючим дротом і собаками, втекти було неможливо. Микола сильно хворів через перевтому та відсутність медичної допомоги. Не міг працювати. Він випросив документи у вербувальника під приводом, що поїде додому за теплим одягом і повернеться. Вербувальник і господар пилорами погрожували йому, що якщо він звернеться в міліцію, вони знайдуть його в селі і розправляться з ним та його рідними. Хворого Миколу відпустили за речами, заробітну платню не дали, дали лише гроші на проїзд. Микола туди більше не повернувся.

Історія 3

Надія жила вдвох зі своєю трирічною донькою Оленкою. Мала роботу, але зарплатня була дуже малою. Її знайома порекомендувала їй своїх друзів, які запропонували їй поїхати до Польщі на заробітки. Один з цих друзів пояснив, що вона буде збирати там пожертви для благодійної діяльності, і що це легально у Польщі. Він запропонував зарплату у 150 доларів, безкоштовне житло, їжу та одяг для неї та її трирічної Оленки, а також пообіцяв, що робота буде нескладною. Ці самі люди підготували усі документи, зробили візи та сплатили за проїзд до Польщі для Надії та Оленки.

По приїзді "роботодавець" пояснив Надії та іншій жінці, яка теж приїхала туди з двома діточками, що насправді вони будуть робити. Вони повинні були жебракувати на вулиці зі своїми дітьми та платити самотійно за житло та їжу; окрім того, вони повинні повернути йому борг – гроші, витрачені на оформлення їхніх документів та переїзд до Польщі.

Коли Надія відмовилася це робити, її та доньку сильно побили, а потім трирічну Оленку забрала дружина "господаря". Надії не дозволяли бачитися з донькою взагалі. У такому становищі Надія не могла ані втекти, ані звернутися до поліції. Надія була змушена примусово працювати по 12-14 годин на день без відпочинку, не зважаючи на погоду або фізичний стан. Трафікери нічого не платили їй.

Надія вимагала зустрічі зі своєю донькою, але їй відмовляли. "Господарі" віддали трирічну Оленку іншій жінці, яка з нею жебракувала і отримали за дівчинку гроші. Одного разу їх зупинила поліція для перевірки документів, внаслідок чого дитину забрали та помістили до дитячого будинку.

Через 6 місяців Надії вдалося втекти, вона звернулася до поліції і згодом знайшла свою маленьку Оленку у дитячому будинку. Надія і Оленка повернулися в Україну без грошей. Оленка, якій скоро 4 роки, отримала важкі психологічні травми внаслідок використання у жебракуванні.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

ВЕРБУВАЛЬНИК - людина, яка займається вербуванням.

ВЕРБУВАННЯ – наймання, набір для яких-небудь робіт, залучення до якої-небудь діяльності, у тому числі протиправної, залучення до складу якої-небудь організації, у тому числі діяльність якої заборонена законом.

ВІЗА – дозвіл на перебування в країні на певний період часу для осіб, які не є громадянами країни. Візу можна отримати в посольстві іноземної держави в Україні. Ті держави, які не мають своїх представництв в Україні, видають візи в найближчих посольствах – у Москві або Варшаві.

ДЕПОРТАЦІЯ – висилка з країни особи, яка порушила візовий режим або перевищила термін перебування в країні, вказаний у візі. Країни можуть затримувати та депортувати осіб, які порушили імміграційний, цивільний чи кримінальний закон. Щодо таких порушень існують державні правила та процедури.

ДИТЯЧА ПРОСТИТУЦІЯ – використання дитини з метою сексуальних дій для отримання оплати чи іншої винагороди у будь-якій формі.

ДИТЯЧА ПОРНОГРАФІЯ – будь-яке, незалежно від форми, представлення дітей, що беруть участь у реальних чи уявних сексуальних діях, або показ статевих органів дитини із сексуальними намірами.

ДИТЯЧИЙ СЕКС-ТУРИЗМ – вид сексуальної експлуатації дітей, що може використовуватися як громадянами країни, так і іноземцями переважно в курортних, прикордонних містах з метою отримання дешевих сексуальних послуг.

ДОЗВІЛ НА ПРОЖИВАННЯ – процес подавання документів для отримання дозволу на проживання, що має особливості в кожній країні. Інформація про правила отримання такого дозволу, про специфічні моменти, необхідні документи та витрати надається в імміграційних службах при посольствах. Взагалі існує два типи дозволу на проживання: тимчасовий та постійний.

ДОЗВІЛ НА РОБОТУ – необхідний для легального влаштування на роботу в інших країнах. Для отримання такого дозволу необхідно подати до посольства іноземної держави документ про факт запрошення на роботу. Дія дозволу на роботу закінчується одночасно з терміном працевлаштування. Цей дозвіл також є підставою для отримання робочої візи.

ЕКСПЛУАТАЦІЯ (від франц. Exploitation – використання, визиск):

1. Безоплатне привласнення результатів чужої праці.
2. Розробка, використання природних багатств.
3. Використання засобів праці та транспорту.

ЕМІГРАЦІЯ (від лат. виселення, переселення):

1. Масове переселення з батьківщини в іншу країну; тривале перебування за межами батьківщини внаслідок переселення.
2. Сукупність емігрантів, що живуть у якійсь країні.

ЖЕРТВА – особа, що страждає від насильства, нещастя, невдачі.

ІММІГРАЦІЯ (від лат. вселяюся) – в'їзд іноземців у країну на тривале або постійне проживання.

КРАЇНА ПОСТАЧАННЯ – країна, де особа проживала до того, як мігрувала чи була продана.

КРАЇНА ПРИЗНАЧЕННЯ – країна, в якій проживає особа після міграції чи після того, як була продана.

КРАЇНА ТРАНЗИТУ – країна, через яку пролягає маршрут з країни постачання до країни призначення; дуже часто для того, щоб отримати документи для в'їзду чи перебування в країні, документи на одруження чи для отримання віз.

МІГРАЦІЯ (від лат. переходжу, переселяюся):

1. Переміщення, переселення.

2. Міграція населення – переміщення людей, пов'язані, як правило, зі зміною місця проживання. Поділяється на незворотну (з остаточною зміною місця проживання), тимчасову (переселення на досить тривалий, але обмежений термін), сезонну (переміщення в певний період року). Відрізняють зовнішню (за межі країни) та внутрішню міграцію; до зовнішньої відноситься еміграція, імміграція; до внутрішньої – рух з села в місто, міжрайонні переселення та ін.

ПОТЕРПІЛИЙ (ПОТЕРПІЛА) – особа, якій в результаті злочину завдано моральної, фізичної або майнової шкоди.

ПРИМУСОВА ПРАЦЯ – виконання робіт чи надання послуг у ситуації, коли особа працює проти бажання, заробітна плата виплачується лише частково або зовсім не виплачується. Особи, яких примушують працювати, дуже часто зазнають психологічного та фізичного насилля.

РАБСТВО – ситуації, які супроводжуються: борговою кабалою, тобто становищем або станом, що виникає внаслідок застави боржником у забезпечення боргу своєї особистої праці або праці залежної від нього особи, якщо обумовлена цінність виконуваної роботи не зараховується в погашення боргу або якщо тривалість цієї роботи не обмежена і характер її не визначений; кріпацьким станом, тобто таким користуванням землею, при якому користувач зобов'язаний за законом, звичаєм або угодою жити і працювати на землі, що належить іншій особі, і виконувати визначену роботу для такої іншої особи або за винагороду чи без неї, і не може змінити цей свій стан тощо.

ТОРГІВЛЯ ДІТЬМИ – означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, переховування або одержання дитини шляхом погрози, силою чи її застосування, або інших форм зловживання владою чи уразливістю становища, або шляхом підкупу, у вигляді платежів чи вигод, для одержання згоди особи, що контролює дитину.

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ – усі дії, пов'язані з вербуванням та/або перевезенням особи в межах або за межі країни з метою продажу, працевлаштування чи надання послуг, шляхом застосування прямого чи непрямого насильства, погрозою насилля, приниженням гідності, зловживанням владою, боргової залежності, ошукуванням чи будь-якими іншими видами примушування.

ТРАФІКЕР (торговець) – особа чи група осіб, які (у випадку торгівлі людьми) продають інших осіб чи особу з метою отримання прибутку.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Безпальча Р. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками: підручник з проведення тренінгів/Видання друге, оновлене. – Київ, 2004. – с. 115-152.
2. Запобігання торгівлі людьми та експлуатації дітей: Навч.-метод. Посібник./К.Б. Левченко, О.А. Удалова, І.М. Трубавіна та ін.; Заг. Ред. К.Б. Левченко та О.А. Удалової. – К.: Міленіум, 2005. – с. 203-209.
3. Гриценко Л.І., Ткачук І.І. Методичні рекомендації щодо проведення 1 грудня 2006 року у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах уроку-виховної години на тему "Жити в світі, де є ВІЛ". – К.: Ніка-Центр, 2006. – 56 с.
4. Як підвищити рівень усвідомлення проблеми торгівлі людьми?: Посібник для тренінгу/ за підтримки Представництва Міжнародної Організації з Міграції в Україні: Програма з протидії торгівлі людьми. – К., 2005. – с. 3-29.
5. Державна програма протидії торгівлі людьми на період до 2010 Року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007р. № 410.)
6. Закон України Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря) // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, № 19, ст.263;
7. Навчально-методичний посібник / Заг. ред. К. Б. Шевченко та О. А. Удалової. – К.: "Версо 04", 2005. – 210 с.
8. Протидія торгівлі людьми. Інформаційно-аналітичний збірник під редакцією С. Нетецького. – К.: Winrock International
9. www.rada.kiev.ua.

Вдовиченко Олена Григорівна –
викладач української мови та літератури
ДНЗ "Одеський професійний ліцей сфери
послуг Південноукраїнського
національного педагогічного
університету імені К.Д. Ушинського"

Сценарій

ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Тема: *"Ми знаємо біль Афганістану!"*

Тема. "Ми знаємо біль Афганістану!"

Мета: ознайомити учнів з передумовами афганської війни; донести до їхніх сердець основну думку, що війна – це безумство, це невиправдана жорсткість; виховувати в учнів почуття патріотизму, вміння співпереживати.

Обладнання: комп'ютерна презентація з географічною картою, документальними фотокартками, ілюстраціями; документальні відеофільми; записи пісень, плакат-вислів, плакат "Війна відчута серцем".

Хід виховної години

Святково прикрашена актові зала. На передньому плані висить вислів "Війна – усього-на-всього труслива втеча від проблем мирного часу". Томас Манн". На сцені розвішена чорна тканина, на якій розміщене фото свічки. По середині сцени розміщений стіл, застелений чорною скатертиною, на столі стоїть поминальний стакан з шматком хліба, навколо нього розміщені свічки. Ведучі одягнені у військову форму. Виступи учнів коментуються комп'ютерною презентацією. Протягом всієї виховної години звучить тиха мелодія).

Викладач. 15 лютого відзначають скорботний День пам'яті воїнів-афганців. Сьогодні ми з вами дізнаємось про цю страшну і безглузду війну. Мені дуже хочеться, щоб поезії, пісні, розповіді, спогади, вистраждані в Афганістані і про Афганістан, пройшли крізь ваші серця, і ви зрозуміли, що найстрашніше і найбезглуздіше у світі – це війна. Прийдіть додому розкажіть своїм близьким, товаришам про почуте сьогодні, передавайте іншим, що найстрашніше в світі – це війна. Ми повинні пам'ятати тих, хто пережив, тих, хто не дожив, не доспівав, недокохав.

Що ми знаємо про афганську війну? Та будь-яка війна – це страшно і моторошно. Зараз слово надаю нашим учням - ведучим.

1-ий ведучий. 15 лютого 1989 року, ступаючи із сином по мосту через Амудар'ю, генерал Громов символізував цим переходом закінчення афганської війни для радянських військових. Для кожного з більш ніж 600 тисяч тих, хто служив в Афгані, вона була і залишається своєю. Для тих, хто не повернувся: 9511 убитих у боях, 2386 померлих від ран, 817 - від хвороб, 1793 - чиї життя забрали аварії і катастрофи. Ми повинні розуміти трагізм участі в афганській війні тоді ще радянських людей, тому що через Афганістан пройшло їх з України більше 160 тисяч. У цій війні загинуло більше 15 тисяч наших солдатів, 35 тисяч було поранено, тисячі потрапили в полон.

2-й ведучий. Афганістан – це держава, що розташована в Південно-Східній Азії, де проживає 23,8 мільйони чоловік, з них 8 мільйонів – афганці, а решта – таджики, туркмени, узбеки, хазайці. До середини 70-х років це була одна з найвідсталіших країн світу.

Слайд № 1

3-тій ведучий. 70% площі Афганістану зайнято горами з рідкою рослинністю, через його територію простягається гірський хребет Гіндукуш з висотою гір до 7-8 тисяч метрів. Велика частка населення проживає в аулах. Близько 3 мільйонів чоловік ведуть кочовий спосіб життя. Страшенна бідність, відсутність елементарної медичної допомоги, масова неписьменність серед населення, особливо серед жінок та дітей, висока смертність – ось ознаки соціально-економічного становища країни.

Слайд № 2

4-ий ведучий. У квітні 1978 року афганський народ піднявся на боротьбу за краще життя, скинув монарха й проголосив Афганістан республікою. Нова влада взяла курс на соціалізм. Було видано закони про ліквідацію лихварської заборгованості, скасування калиму під час одруження, про наділення селян землею, яка раніше була власністю поміщиків. Запровадили початкову освіту, надали право афганським жінкам зняти паранджу.

1-ий ведучий. У мусульманських країнах такі закони були приречені на повал, бо суперечили нормам ісламу. Новий режим почав репресії проти духовенства, закривалися й руйнувалися мечеті. Племінні та етнічні вожді не визнавали нового уряду. Почали формуватися загони "моджахедів" ("борців за віру"). У країні спалахнула громадянська війна.

Слайд № 3

2-й ведучий. Каталізатором військового втручання стала Квітнева революція 1978 року, про яку тільки-но говорили. У результаті цього у грудні 1978 року між СРСР і Афганістаном був підписаний договір, за яким Радянський Союз зобов'язувався переозброїти афганську армію. Виходячи з цього, керівництво СРСР на чолі з Брежнєвим продемонструвало готовність надати прокомуністичному режиму Бабрака Кармалю реальну воєнну підготовку.

3-тій ведучий. 27 грудня 1979 року були введені десантні частини в Баграм, Кабул та інші великі міста, а згодом вони стали учасниками бойових дій по всій території. Присутність чужоземних військ на території країни викликала стихійний опір народу. Пік бойових дій припав на 1984-1985 роки.

4-ий ведучий. Про те, що готують введення військового контингенту в Афганістан, звичайно, не знали. Але було передчуття чогось незвичайного.

Зі спогадів Сергія Червонописького, полковника у відставці, голови комітету ветеранів війни в Афганістані:

"Домисли і чутки були різними, але ми вирішили, що нас відправляють в Іран. І дуже здивувалися, коли довідалися, що летимо в Афганістан. Перебуваючи над територією країни, я з кабіни пілота побачив заграву. Вирішив, що йде бій. Але то горів ІЛ-76. Машина, йдучи на посадку, врізалась у гірську вершину. Загинуло 7 членів екіпажу і 34 десантники".

1-ий ведучий. Для них 10-річна війна закінчилась, не почавшись... і не тільки для них. Про це говорили лише через роки.

10 років – бойових дій, 10 років – смертей, 10 років – сліз матерів, 10 років – горя.

2-й ведучий. Нашим солдатам говорили, що вони виконують інтернаціональний обов'язок, тобто захищають братній народ. І вони, сліпо обдурені, "наводили лад" у тій країні "вогнем і мечем". Вони вірили і думали, що продовжують подвиги й славу батьків і дідів, які виконували такі ж обов'язки в Іспанії, Угорщині, Чехії.

3-тій ведучий. Афган плював їм кулями в обличчя. За що, за які ідеали, за чию Батьківщину, в ім'я якої мети гинули десятки тисяч юнаків?

1-ий читець

Заплакало небо дощами...

Біль і туга зійшлися клином.

Свистіли кулі над Афганом,

Прощається мати із сином.

Котилися сльози рікою,

Ще б жити – та віку немає,

Лишилась невістка вдовою

Й онучка за батька питає.

Прощається мати із сином...

Прощаються гори й долини,

І більшого горя немає –

Як жити самій без дитини?

Лиш чорна хустина. Німа домовина...

"Прости", - ледь шепоче вустами.

Та чорна хустина – то туга за сином,

Заплакало небо дощами...

(На сцену виходить учениця, одягнена в український національний одяг, на голові чорна хустина, в руках запалена свічка)

Мати. Ой, сини, сини, наші соколи, хіба для люті народили вас матері? Вони вас плекали з діток, щоб ви жили, працювали, кохали, а не повернулися до рідної домівки обпаленими війною, понурими лелеками чи лише осінніми зорепадами нагадували про своє існування. Затужили, заридали матері, затужила вся Україна. "Мамо, я не хотів і не думав повертатися додому чорною стрічкою на своєму портреті, буйним кленом біля нашої хати. Простіть мене, мамо".

2-ий читець.

Ховали інтернаціоналіста
Блищала глухо цинкова труна,
Нестерпно пахло тополним листом,
І плач дівочий танув, як струна.
Руда земля розверзлась чорнорото.
Чекає хижо мовчки на своє,
А мати на колінах у болоті
Обмацує труну: " Чи ж він там є?!!"
Стоять, відводять погляд вбік солдати
І шепотить сержант ледве чуть:
"Не велено... Не можна відкривати..
Не велено.."

3-ій читець

Уже струмки течуть,
Уже весна така глибока, рання.
Учора вже летіли журавлі.
Таке врочисте вийшло поховання:
Школярики стоять, учителі
А голосок дівочий квилить, квилить,
Соромиться кричати на весь світ..
Кого клясти, кого назвати винним?
І що той світ? Хіба він дасть одвіт?
На хрест сусідній похилився тато,
Похнюпились братики малі –
В селі ховали воїна – солдата
У мирному українському селі.

4-ий ведучий. А для живих війна продовжувалася, дорога знову вела туди, у сиві гори, які ставали вищими.

3-ій читець

Подумати, -
Як легко вбити людину
І як важко після цього жити,
І я – уже жива мішень.
І по мені уже стріляють,
І хоч невесело від того,
Що мішень,
Зате радію, що живий.

1-ий ведучий. Гинули не тільки українські юнаки. А й хлопці з усього Радянського Союзу, що були призвані на службу до Афганістану, гинули й афганці.

4-ий читець

Будь же проклята доба,
Коли в ранах конають солдати,
А комусь на погони
Кидають криваві зірки,
Як від суму сивіє

У думках згорьована мати,
Що і досі не вірить
В гіркі похоронні рядки...
Мати.
Чекала мати,
Так чекала сина!
Цвіла і одцвітала калина,
Додолу стиглі ягоди ронила...
Та де ж у неї бралась тая сила –
Вже й після похоронки ждати сина!?
Все бачила у снах чи в маренні:
Десь на чужому полі він поранений,
І кличе маму дати води напиться.
Довіку сон той буде мамі снитися.
І ніч, і день, із жалем і печалю
Він знов безсонням в шибку стукає
І серце материнське повнить мукою.

(Перегляд відеофільму – частина 1)

Хвилина роздуму

Слайд № 5

“Ой, сини, сини, наші соколи, хіба для люті народили вас матері? “

“Мамо, я не хотів і не думав повертатися додому чорною стрічкою на своєму портреті, буйним кленом біля нашої хати. Простіть мене, мамо”.

Викладач. А зараз ми з вами проведемо невеличкий диспут. Перед цим послухайте оповідання Євгена Гуцала "Остання надія".

Якось мені довелося бути свідком події, яка глибоко запала мені в душу. Йшов черговий призов новобранців до армії. До військкомату прийшла ще не стара, але зморена, виснажена горем, з погаслими очима жінка.

- Ви до кого? – здивовано питає офіцер літню жінку, відриваючись від друкарської машинки, на якій одним пальцем друкує якийсь папірець.

- Та от... - каже Василина й повільно простягає оту повістку. – Ви прислали?

Черговий одразу бере повістку, читає.

- Ми прислали, - каже.
- Це для мого Василі...
- Так, заглядає в повістку офіцер. – Повістка для Василя Ярмоли. З'явитися до військкомату на восьме число.

І дивиться на Василю так, наче сподівається побачити за її спиною призовника, який з доброго дива навідався до військкомату разом з матір'ю.

- А де ж Василь Ярмола? – питає він.

- Н-нема...

- Як то нема? У від'їзді, у відрядженні?

- Нема Василя. Поховали Василя.

Офіцер відкидається на спинку стільця, розводить руками.

- Поховали? А ця повістка? Але ж йому повістку прислали...

- - З Афганістану в домовині привезли Василя, позаторік поховали.

- Ну?! – зводить брови черговий офіцер. – То як же це... З Афганістану привезли? А ця повістка?

- Він торопно супиться, розглядає повістку – й кудись іде, зникає в коридорі за якимись дверима.

- Василю стоїть на порозі кімнати й чекає. На душі – тяжко-тяжко. Вона чекає чогось – і мучиться. Перегода в коридорі лунає хода, повертається отой офіцер, всідається за двотумбовим столом і, ховаючи очі, каже:

- Товаришко Ярмоло, можете йти.

А вона стоїть, мовби не чує, бо ж нічогісінько не тямить. Тоді він зводить на неї очі тверді, холодні.

- Ми ліквідували повістку вашому покійному синові, можете йти.

- Ліквідували? – самі ворухаться вуста.

- Ліквідували. Йдіть.

Василині здається, що ноги її зараз підкосяться – й вона впаде.

Черговий офіцер чомусь починає сердитись, його худе, запалене обличчя береться червоними плямами-лишайми.

- Чи ви не розумієте? Повістку виписали випадково, бо подивилися не в ту картотеку. Наплутали.

- То Василя таки вбили в Афганістані? – вихоплюється у неї.

- Таж убили, убили, - береться черговий до друкарської машинки. – То ви йдіть собі, немає для вас ніякої повістки.

Як у тумані виходить Василю з військкомату надвір. Вона похитується – і білий світ навколо похитується, наче і йому запаморочилося.

- Бож-ж-ж-женьку ж, Бож-ж-же мій, - заламуючи руки, шепоче вона вже на дорозі.

А я стояв і дивився їй у слід. І не було, мабуть, горя більшого для цієї жінки, як момент, коли згасла для неї остання надія.

І не було сорому більшого у мене за наших офіцерів, які не знайшли теплого співчутливого слова для Матері, яка віддала єдиного сина на закладання заради імперських амбіцій політиків...

- Ви прослухали оповідання. Які думки воно у вас викликало? Чи правильно вчинив офіцер стосовно Василю? З якою надією прийшла жінка до військкомату? Як вона себе буде почувати далі, після розмови з офіцером?

2-ий ведучий. В Україну з Афганістану не повернулося близько сотні військовополонених та зниклих безвісти. Держава, не питаючи дозволу в матерів, відправляла синів на війну. І сьогодні все робиться для того, щоб рідні побачили своїх синів.

5-ий читець

Але сина нема!

І ніколи вже більше не буде,

І їх тисячі більш
Не воскреснуть, не стануть з могил.
Там, в Афганських пісках,
Прошивали на виліт їм груди,
Й на вустах запікався
Густий і задимлений пил...

3-тій ведучий. І не тільки синів у матерів забирала війна, а й забирала татків у дітей. Діти чекали на тата, бо мами їм обіцяли, що вони повернуться додому. А поки не було батька, вони розмовляли з їхніми портретами.

Мати

Літо проминуло, і прийшла зима,
А тебе, наш любий, все нема й нема.
Може, заблукав ти, чи поліг в бою,
Ставши враз зорею у чужім краю?
Пролетіли роки, весни відцвіли,
Ми тебе, наш татку, так і не знайшли.
Лиш про тебе згадка – фронтові листи,
У яких і досі ще воюєш ти.

4-ий ведучий. Не повернувся чийсь батько, не повернувся чийсь син, але рідні продовжують чекати листи, особливо мама. І пише вона синові листи.

Мати

Посміхнувся поштар винувато,
Що сказати мені – він не знає.
Не приніс знов листа від солдата,
Адже знає, що я так чекаю.
Ти пиши мені, синку, частіше,
Хай дорослий, - мені ти дитина,
Повертайся додому скоріше,
Дорогенький, хороший мій сину.
Мені часто ти снишся ночами,
А прокинусь – тебе вже не бачу.
Подивлюсь на портрет твій і часто,
Щоб ніхто не помітив, я плачу.
Знаєш, сину, мені 38.
Я бадьора, зовсім не хворію.
Все гаразд у нас дома, та тільки
Я чомусь, мій хороший, сивію.
Я думками, синочку, з тобою,
Ти пиши, щоб душа не боліла,
Щоб діждалась тебе молодію
І чорнява була, а не біла.

1-ий ведучий. А сини у перервах між боями знаходили час і писали листи додому. Важко доводилось солдатам. Вони вибирали вихідні позиції, проставляли мости. А перепочинок з дрімотою для них був наймилішим.

У своїх снах хлопці бачили не тільки свій дім, а й коханих, яких вони залишили і пообіцяли їм повернутися додому живими.

Але не всі дівчата дочекались своїх коханих. І стоїть у гіркому чеканні під сивою фатою наречена, а наречений сумно дивиться на неї з портрета чи фотографії і на мить приходить у тривожних снах.

6-ий читець

А може, правда, - сон це?
На землю впало сонце

І обсмалило чуба.
Німіють спраглі губи.
І обсипає жаром...
Боець на ношах марить.

7-ий читець

Затис руками хлопець рану,
А кров між пальцями біжить.
Мені вмирати рано, рано,
Я хочу жити, жити, жити.
І до кінця він сподівався,
Але йому не повезло.
Ні болю й страху не було...
Він помер, лише здивувався...

2-ий ведучий.. Дорогою ціною розплачувались наші юнаки за все. А ціною було життя. І понесли чорні птахи смерті похоронки в Україну, не минули вони й нашого краю. Солдати гинуть. І кожна смерть страшна. А як страшно, коли не хочеться помирати у 18-19 років, коли тільки починаєш життя.

3-тій ведучий. Пам'ять про мертвих вшановують хвилиною мовчання. Ніхто не рахував, скільки довелося б нам мовчати, коли б так пом'янули кожного вбитого. Помовчімо хоча б хвилину за всіх, адже страшна смерть будь-якої людини.

4-ий ведучий. Встаньмо, постіймо хвилину, нехай у нас не заболять ноги, а тільки защемлять серця за тих, кого серед нас нема, хто лежить у землі, світить нам з небес.

Хвилина мовчання (чути стук метронома)

8-ий читець

Поставте скибку хліба на стакан
І голови схиліть в скорботі вічній
За тих, кого убив Афганістан,
Чиї він душі зранив і скалічив.

О, Україно! Ніжно пригорни
Усіх живих синів своїх, як мати,
Щоб ми уже не бачили війни,
Не чули щоб ніколи звук гармати.

1-ий ведучий. Хто на пластмасових, хто на костилях, хто на власних ногах поверталися хлопці додому.

Не всі. Частину Бог забрав до себе. А вони таки молилися до нього: і ті, що вірили, і ті, що стали вірити лише на війні. Можливо, ця віра і підтримала їх, - віра в Бога і в Матір.

(Перегляд відеофільму – частина 2)

2-ий ведучий. І невже можна забути оту згорьовану неньку, оті виплакані сльози над цинковими хлопчиками, яких у Союз привозив "чорний тюльпан". Так називався літак, який щодоби вивозив гроби загиблих до Союзу... Але одного разу його підбили над Джалалабадом, і Розенбаум описав цей жахливий момент у своїй пісні "Чорний тюльпан".

4-ий ведучий. Воїни-афганці... Ми тепер називаємо їх по-різному: інтернаціоналісти, окупанти. А цю війну називаємо помилковою. Більше 50 років тому було покладено край фашизму. Діди наші думали, що та війна – остання. Проте вони не знали, що їх онуків також будуть називати ветеранами.

(Звучить пісня "Здравствуй мама!", виконують хлопці)

1-ий ведучий. Люди Землі! Давайте ж і ми з вами будемо пам'ятати ветеранів, виявлятимемо розуміння до тих, хто пройшов через війну і для кого вона триває й досі у спогадах, снах, думках. Вони на це заслуговують.

Мати

Сьогодні мама майбутнього солдата – це я.

І я чекатиму колись на сина...

Хай збереже моя дитина калини цвіт

І вишень біле диво,

І мирних ранків сонячність щасливу,

І нашу вдячність нескінченну,

І України бойові знамена!

Підсумок заходу

Викладач. Дорогі друзі. Мова в нашій виховній годині йшла про війну. Ви почули причини, наслідки жахливої, незрозумілої досі війни, бачили воєнні події. Як підсумок, ми з вами всі разом зобразимо асоціативне дерево війни. Я вам роздам листочки дерева, Ви підходите до плакату "Війна відчута серцем", на якому зображене дерево без листків, прикріплюєте листки з написаними вашими асоціаціями, які викликало слово "війна".

Очікувані результати: "Сльози", "Смерть", "Біль землі", "Біль матерів", "Кров", "Горе матерів, дружин", "Безглуздя", "Я плачу", "Могили".

Таким чином у нас з'явилося дерево війни. В жодному разі нехай воно ніколи не проросте, не закріпить своє коріння, і не плодить собі подібних, щоб люди ніколи не куштували плоди такого дерева, щоб наступні покоління ніколи не знали війни!

Нехай же наша виховна година не закінчується після дзвінка. Прийдіть додому, розкажіть про почуте вами своїм батькам, сусідам, бо про це повинен знати кожен, про це повинні пам'ятати всі.

Всі учасники: Дякуємо за увагу!

Вісник НМЦ ПТО запрошує авторів до активного співробітництва!

У Віснику НМЦ ПТО в Одеській області друкуються статті, проблемні та дискусійні нариси, спостереження з практики, методичні та педагогічні розробки, що відображають широке коло питань професійно-технічної освіти, а також суміжних освітянських проблем.

Оригінал роботи подається до НМЦ ПТО в електронному вигляді. Рукопис повинен бути українською мовою, набраний в редакторі Word (версія після 97). Обсяг матеріалів (з урахуванням малюнків, таблиць і підписів до них, списку літератури) не повинен перевищувати 6-8 сторінок та 5-ти малюнків для статей; 10-20 сторінок та 10 малюнків для методичних розробок.

Перед основним текстом статті обов'язково вказуються прізвище, ім'я, по-батькові автора або співавторів (повністю), повна назва установи, в якій автор працює, посада, контактні телефони для зв'язку. До матеріалу додається письмова згода автора на друк матеріалу.

Тексти статей та всі матеріали до них повинні бути ретельно відредаговані, перевірені та підписані авторами. Всі представлені матеріали рецензуються й обговорюються редакційною колегією. Редакційна колегія НМЦ ПТО залишає за собою право скорочення та виправлення надісланих статей. Рукописи статей, що прийняті до публікування, авторам не повертається.